

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

SAULIUS URBONAVIČIUS
(Civilinės teisės specializacija)

LIZINGO (FINANSINĖS NUOMOS) TEISINIS REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE IR
TARPTAUTINĖJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
Lekt. Živilė Skibarkienė

Konsultantas-
Lekt. dr. Vadimas Toločko

Turinys

Įvadas	3
Naudotos literatūros apžvalga	6
1. Lizingo (finansinės nuomos) samprata ir teisinė prigimtis	9
1.1. Lizingo istorija ir pagrindinės lizingo rūšys	9
1.2. Lizingo (finansinės nuomos) samprata	12
1.3. Lizingo (finansinės nuomos) teisinė prigimtis	17
1.3.1. Lizingo (finansinės nuomos) ir nuomos teisinis santykis	17
1.3.2. Lizingo (finansinės nuomos) ir pirkimo – pardavimo sutarties santykis	22
1.3.3. Lizingo (finansinės nuomos) santykis su kitais panašiais teisės institutais	25
2. Lizingo (finansinės nuomos) civiliniai teisiniai santykiai	28
2.1. Lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių subjektai	29
2.1.1. Lizingo davėjas, kaip lizingo teisinių santykių subjektas	29
2.1.2. Lizingo gavėjas, kaip lizingo teisinių santykių subjektas	32
2.1.3. Pardavėjas, kaip lizingo teisinių santykių subjektas	35
2.2. Lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių objektas	38
2.3. Lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių turinys	40
2.3.1. Lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisės ir pareigos, atsirandančios lizingo sutarties pagrindu	40
2.3.2. Lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisių ir pareigų apimtis priklausomai nuo prisiimamos atsakomybės	46
Išvados ir pasiūlymai	49
Santrauka lietuvių kalba	52
Santrauka anglų kalba	53
Naudotos literatūros sąrašas	54

Ivadas

Temos aktualumas. Lizingas yra vienas iš labiausiai paplitusių ir pasiteisinusių verslo finansavimo mechanizmų Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Vakarų Europoje¹. Centrinėje ir Rytų Europoje lizingas ėmė plisti tik paskutiniajame praėjusio tūkstantmečio dešimtmetyje. Lietuvoje pirmosios lizingo sutartys buvo sudarytos apie 1993 metus, nesant tam atitinkamos teisinės bazės. Naujai susiformavę ir faktiškai egzistuojantys civiliniai turtiniai santykiai buvo reglamentuoti tik įsigaliojus Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui (toliau – LR CK)² 2001 m. liepos mėn. 1 d.. Galiojusiame 1964 m. Civiliniame kodekse lizingo teisiniai santykiai nebuvo apibrėžti, o buvo reguliuojami 4 straipsnio pagalba, kuriem reglamentuota, kad civilinių santykių dalyviams civilinės teisės ir pareigos, be kita ko, gali atsirasti iš įstatymuose nenustatytų sandorių ir iš sandorių, nors įstatymuose nenumatytų, bet jiems neprieštarujančių. Negalėtume išskirti Lietuvos kaip unikalios valstybės suskubusios koreguoti savo teisės aktus įtraukiant naujai susiformavusius teisinius santykius. Lietuvos įstatymų kūrėjai didžiąja dalimi perėmė Rusijos Federacijos civilinio kodekso³ nuostatas, reglamentuojančias finansinės nuomos (lizingo) teisinius santykius. Turėtume pastebėti, kad Rusijos Federacijos įstatymų leidėjo suformuluota lizingo samprata, atitinkamai ir Lietuvos Respublikos įstatymo leidėjo, yra artima tuo metu vienintelio tarptautinio dokumento – 1988 m. Otavos konvencijos dėl tarptautinio finansinio lizingo⁴ (toliau – Otavos konvencija) suformuluotai lizingo sampratai. Nepaisant to, kad nedaug valstybių ratifikavo Otavos konvenciją, jos įtaka lizingo teisinių santykių raidai visame pasaulyje buvo didelė, nors kiekviena teisinė sistema ir atskiros valstybės lizingo teisinius santykius reglamentuoja savaip.

Šio darbo temos problematika glūdi lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių reglamentavime Lietuvoje, kadangi skirtingais teisės aktais lizingas (finansinė nuoma) yra apibrėžiamas skirtingai, iki galo nėra aišku, kokiame kontekste ir kaip yra vartojama lizingo (finansinės nuomos) sąvoka. Darbe keliamos lizingo (finansinės nuomos) teisių santykių problemos, atsirandančios dėl netinkamo ar nesavalaikio teisinio reglamentavimo. Taip pat aktualus

---

¹ Tokias išvadas padarėme išstudijavę šiuose tinklapiuose patekiamą informaciją: <http://india-financing.com/usa.htm>; // prisijungimo laikas 2006-11-24; <http://www.leaseurope.org/> // prisijungimo laikas 2006-11-24; remdamiesi R. Juodkos pateikta informacija straipsnyje Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia, 2000 Nr. 4-5. P.31 ir pan..

² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74.

³ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации, принят ГД ФС РФ 21.10.1994 года, N 51-ФЗ).

⁴ UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 1988) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/main.htm>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

klausimas – ar dabartinis teisinis reglamentavimas Lietuvoje atitinka susiklosčiusius teisinius santykius ir tiek nacionaliniu, tiek jų tendencijas tarptautiniu mastu? Atsakyti į šiuos klausimus galime tyrinėdami Lietuvos ir kitų valstybių lizingo teisinį reglamentavimą, teoriją, faktiškai susiformavusius teisinius lizingo santykius.

Atsižvelgiant į lizingo teisinių santykių svarbą ekonomikos vystymuisi, taip pat į potencialų šių santykių augimą, pasirinktos temos aktualumas yra neabejotinas. Darbo aktualumą pabrėžia ir aplinkybė, kad Lietuvoje iki šiol nebuvo atlikta nuodugnių ir išsamių mokslinių tyrimų lizingo teisinių santykių reglamentavimo tematika, o tik pavieniai, fragmentiški moksliniai straipsniai ir pasisakymai, dažniausiai analizuojantys lizingą iš ekonominės pusės.

Tyrimo objektas. Šio tyrimo objektas yra lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių reglamentavimas Lietuvoje, kitų valstybių ir tarptautinėje teisėje, šių teisinių santykių reglamentavimo problemos, jų teisinė prigimtis. Darbe glaustai aptariama lizingo teisinių santykių istorija, jų prigimtis, skirtingas suvokimas ir reglamentavimas įvairiose pasaulio valstybėse.

Dėl ribotos šio darbo apimties jame daugiausia dėmesio skiriama lizingo teisinių santykių reglamentavimui Lietuvoje, o kitų valstybių ir tarptautiniai teisės aktai bei teisinė praktika analizuojama tik tiek, kiek tai yra aktualu atskleidžiant reglamentavimo problemas ir diskusinius klausimus Lietuvoje.

Tyrimo dalykas. Lietuvos Respublikos teisės aktai, tarptautiniai dokumentai, įvairių valstybių materialinės teisės normos, Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių teismų praktika, kur analizuojami ir atsispindi lizingo teisiniai santykiai.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Darbo tikslas yra išanalizuoti lizingo (finansinės nuomos) sampratą, pagrindinius elementus, lizingo teisinio reglamentavimo problemas Lietuvoje, išryškinti reglamentavimo privalumus ir trūkumus lyginant su kitų valstybių teisine baze ir tarptautiniais dokumentais, atskleisti teisinio reglamentavimo spragas ir pateikti pasiūlymus iškeltų problemų sprendimui.

Aukščiau paminėtiems tikslams pasiekti, darbe keliami šie uždaviniai:

- Išanalizuoti CK teisės normas, reglamentuojančias lizingo teisinius santykius, ir palyginti su kitų valstybių ir tarptautiniu teisiniu reguliavimu;
- Atskleisti lizingo teisinių santykių esmę, vietą civilinės teisės sistemoje ir santykių su panašiais teisės institutais;
- Išanalizuoti lizingo teisinių santykių pagrindinius elementus, probleminius klausimus, kylančius dėl subjektų tarpusavio sąveikos, objekto.

- Išanalizuoti lizingo teisinio reglamentavimo trūkumus Lietuvoje, pabandyti atskleisti to priežastis ir pateikti pasiūlymus;

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dvi dalys ir išvados su rekomendacijomis. Pabaigoje pateikiamos dvi santraukos – lietuvių ir anglų kalbomis, sąrašas literatūros, paskelbtų publikacijų ir nagrinėtų mokslinių darbų, kurie buvo naudoti atliekant tyrimą.

Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama lizingo (finansinės nuomos) samprata, lizingo (finansinės nuomos) teisinė prigimtis. Šioje dalyje trumpai aptariamos pagrindinės lizingo rūšys. Analizuojant lizingo teisinę prigimtį aptariamas lizingo santykis su panašiais teisės institutais – pirkimo-pardavimo, nuomos teisiniais santykiais, be kurių analizės neįmanoma suprasti lizingo išskirtinumo ir ryšio tarp šių teisės institutų.

Antroje darbo dalyje analizuojami lizingo teisiniai santykiai, apimantys lizingo teisiųjų santykių objektą, subjektus ir turinį. Šioje dalyje atskleidžiamos problemos, kylančios dėl netinkamo reglamentavimo, dėl to atsirandantis skirtingas subjektų šiuose teisiniuose santykiuose suvokimas ir interpretavimas, kitos lizingo teisiniuose santykiuose kylančios problemos.

Darbo pabaigoje pateikiami apibendrinimai, išvados, rekomendacijos.

Tyrimo metodai. Darbe sistemiškai naudojami tiek teoriniai, tiek empiriniai tyrimo metodai.

Vienas iš svarbiausių metodų, taikytų darbe, yra **teisinių dokumentų analizės metodas**. Naudojantis šiuo metodu buvo renkami ir analizuojami Lietuvos Respublikos teisės aktai, kitų valstybių norminiai teisės aktai, analizuojami teismų sprendimai. Nemažai dėmesio skirta kitų valstybių teisės aktų komentarams, teisės žinovų ir specialistų pasisakymams.

Ne mažiau svarbus – **lyginimo metodas**, kurio pagalba buvo analizuojami ir lyginami skirtingų autorių nuomonės ir pasisakymai apie lizingo teisiųjų santykių problematiką ir reglamentavimą. Buvo lyginamos skirtingų valstybių teisės sistemos, skirtingai suvokiami ir interpretuojami lizingo teisiniai santykiai.

Taipogi buvo naudojamas **sisteminės analizės metodas**. Naudojantis šiuo metodu buvo nagrinėjamas lizingo teisiųjų santykių subjektų tarpusavio sąveika, santykis su objektu, lizingo teisiųjų santykis su kitais teisės institutais.

Taip pat **loginis** ir **lingvistinis** metodai.

Naudotos literatūros apžvalga

Įgyvendinant darbe užsibrėžtus tikslus buvo analizuojama išanalizuojama mokslinė literatūra, publikacijos spaudoje ir internete, Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, kitų valstybių norminė literatūra, tarptautiniai teisės aktai.

Kadangi finansinės nuomos teisiniai santykiai Lietuvoje yra palyginti nauji, todėl galima teigti, kad išsamių teisinių darbų šia tema Lietuvoje beveik nėra. Nagrinėjant lizingo ir finansinės nuomos problemas nemažai pasitarnavo pavieniai straipsniai moksliniuose žurnaluose, knygos, kuriose lizingas analizuojamas daugiausia ekonominiu arba buhalterinės apskaitos aspektu.

Pagrindinis šaltinis, padėjęs suprasti ir išsiaiškinti teorinius lizingo ir finansinės nuomos aspektus – teisinius lizingo sutarčių aspektus, sampratą, istoriją ir raidą bei kitus klausimus – tai E. V. Kabatovos (Е. В. Кабатова) darbas „Lizingas: teisinis reguliavimas, praktika“ (rus. - Лизинг: правовое регулирование, практика). Knygoje aiškinama lizingo esmė, labai išsamiai pateikta lizingo istorinė raida, teisinių santykių prielaidos ir formavimasis. Čia pateikiami teoriniai ir praktiniai samprotavimai apie lizingo teisnius santykius ne tik Rusijos Federacijoje, bet ir kitose pasaulio valstybėse.

Taip pat labai aktualus ir naudingas naudotas šaltinis Tom Clark „Lizingo finansai“ (angl. - Leasing Finance), kurioje išsamiai nagrinėjami lizingo teoriniai klausimai ir atskleidžiami praktiniai lizingo teisinių santykių aspektai.

Taip pat autorių kolektyvo darbas „Lizingas ir komercinis kreditas“ (rus. - Лизинг и коммерческий кредит), kurioje išsamiai nagrinėjamas lizingo ir komercinio kredito santykis, yra apžvelgiamas lizingas išsivysčiusiose valstybėse.

Išsamiai išnagrinėta pasaulinė lizingo istorija, lizingo perspektyvos ir skirtingų postkomunistinių valstybių verslo aplinkos ir lizingo santykis L. Priluckio (Л. Прилуцкий) knygoje „Finansinis lizingas: teisiniai pagrindai, ekonomika, praktika“ (rus. - Финансовый лизинг: Правовые основы, экономика, практика).

Kitos knygos, pasitarnavusios teoriniams sprendimams, tai - Alastair D. „Lease and Finance Evaluation. Applications for Successful Financing Alternatives“, Collett N. ir Schnell C. „Corporate Credit Analysis“, Goode R. M. „Commercial law“, Christopher Joseph Mesnooh „Law and Business in France“, Симонова М. Н. „Аренда, лизинг и прокат“, Смирнов Алексей „Леонидович Лизинговые операции“, Белоус А.П. „Лизинг: мировая практика, значение для России“ ir kt.. Įdomiausias iš visų šių autorių yra anglo-saksišką teisės tradiciją puoselėjantis Goode R. M., kuris į

lizingo teisinius santykius žiūri kaip į nuomos, o ne kaip į finansinio tarpininkavimo santykius. Būtent todėl darbe bus labiau atsižvelgiama ir naudojama literatūra, kuri lizingo teisinius santykius vertina kaip finansinį tarpininkavimą, o ne santykius atsirandančius iš nuomos.

Iš tarptautinių teisės aktų labai reikšminga yra Romos tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto (UNIDROIT) 1988 m. gegužės 20 d. parengta Otavos konvencija „Dėl tarptautinio finansinio lizingo“ (Unidroit Convention on International Financial Leasing), kuri, galima sakyti, yra klasikinis finansinio lizingo pavyzdys sutarčių teisėje. Konvencijos preambuleje sakoma, kad konvencijos šalys suvokdamos, kad tradicinis nuomos teisinių santykių teisinis reguliavimas turi būti pritaikytas charakteringiems trišaliams teisiniams santykiams, atsiradusiems iš finansinės nuomos sutarties, suprasdamos tam tikrų unifikuoatų taisyklių, liečiančių finansinį lizingą, svarbą civilinei ir komercinei teisei, susitarė dėl šios konvencijos sąlygų. Šioje konvencijoje mums aktualiausia pirma dalis, kurioje apibrėžiamas klasikinis finansinės nuomos suvokimas bei esminiai finansinės nuomos sutarties bruožai, išskiriantys šiuos teisinius santykius iš kitų.

Lietuvos literatūroje, mokslininkų, nagrinėjančių teisinę finansinės nuomos problematiką beveik nėra. Didelė dalis straipsnių ir knygų, kuriose analizuojamas lizingas, dažniausiai tiria ekonominius lizingo (finansinės nuomos) aspektus, tik šiek tiek paliesdami teisinę problematiką.

Galima paminėti keletą išsamesnių darbų lizingo tematika A. Danio ir T. Milašausko darbas „Lizingas“, skirta bankų, lizingo bendrovių darbuotojams ir studentams, studijuojantiems bankininkystę. Kadangi šiame darbe aptariamos įvairios lizingo rūšys, nagrinėjamos jų ypatybės, įvertinama lizingo davėjo ir lizingo gavėjo gaunama nauda iš lizingo, apibrėžiama lizingo davėjo strategija ir finansavimo šaltiniai. Šiek tiek paliečiamas ir teisinis lizingo ir finansinės nuomos aspektas, kiek jis yra ir gali būti aktualus bankams ir lizingo bendrovėms. Taip pat paminėtinos ir I. Dainauskienės darbas „Lizingas“, kuriame daugiausiai yra pateikiama bendro pobūdžio informacija apie lizingo teisinius santykius. Šiame darbe yra atlikta užsienio literatūros analizė, tačiau minimaliai aptarti teisiniai lizingo klausimai Lietuvoje. Aukščiau aptartų darbų analizė leidžia daryti išvadą, kad Lietuvoje išleisti darbai lizingo klausimais yra daugiau aprašomojo, šviečiamojo pobūdžio ir daugiausia ekonominiais, mokestiniais klausimais.

Išimtis yra viena kita mokslinė publikacija, kurias galėtume pavadinti siaurais, tačiau išsamiais tyrimais teisiniais lizingo klausimais. Čia būtų galima išskirti doktoranto G. Lisausko darbus išspausdintus 2002 ir 2003 metais Jurisprudencijos 34 (26) bei 47 (39) numeriuose. Šiuose darbuose G. Lisauskas nagrinėja Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse pateiktą finansinės nuomos sąvoką, atlieka jos lyginamąją analizę su užsienio valstybių finansinės nuomos sąvokomis reglamentuojančiais teisės aktais, išskiria finansinės nuomos sąvokos svarbiausius elementus, taip

pat nagrinėja finansinės nuomos santykį su tiesioginiu lizingu. Ne mažiau aktuali ir svarbi yra V. Mizaro publikacija „Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą“, išspausdinta žurnale Justitia Nr.1-2, 2003 m. Šioje publikacijoje autorius analizuoja LR CK XXX skyrių, kuriame reglamentuoti lizingo (finansinės nuomos) santykiai, išsamiai aptaria lizingo teisinius santykius, jų subjektus, šių subjektų tarpusavio ryšius ir santykius, atsakomybės pasiskirstymą ir pan. Taip pat verta paminėti ir R. Juodkos publikaciją „Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai aspektai“, išspausdintą žurnale Justitia Nr. 4-5, 2000, kuriame trumpai komentuojama lizingo sutarties sąvoka, įtvirtinta CK, taip pat aptariamoms problemoms, susijusios su lizingo objektu, šios sutarties įtaka tretiesiems asmenims.

Nagrinėjant lizingo (finansinės nuomos) teisinį reglamentavimą, be abejonės, pagrindiniu informacijos šaltiniu tapo Lietuvos Respublikos įstatymai bei kiti teisės aktai.

Taigi, Lietuvoje yra nemažai darbų, skirtų lizingo veiklai ekonominiu aspektu, atskiriems lizingo klausimams analizuoti, tačiau išsamių ir nuodugnių studijų, skirtų lizingo teisiniams santykiams, beveik nėra, išskyrus vieną kitą publikaciją spaudoje, kurios buvo paminėtos aukščiau. Šiuo atveju lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių reglamentavimo analizė, lyginimas su kitų valstybių teisiniu reglamentavimu ir tyrimas, remiantis išnagrinėta literatūra, nurodyta sąrašė, vis dar išlieka aktualus ir negvildentas klausimas, kuris, ir yra nagrinėjamas šiame darbe.

1 skyrius. Lizingo samprata ir teisinė prigimtis

1.1. Lizingo istorija ir pagrindinės lizingo rūšys

Nors lizingo teisiniai santykiai palyginti su kitais teisės institutais yra pakankamai jauni, teisės tyrinėtojų jie aprašomi labai skirtingai. Yra daroma nemažai prielaidų ir teigiama, kad lizingo užuomazgų galime surasti dar Šumerų valstybės (apie 2000 m. pr. m. e.) ar Hamurapio (apie 1770 – 1750 m. pr. m. e.) laikais⁵.

Tačiau dauguma autorių sutinka, kad lizingo teisiniai santykiai, kokie jie yra dabar, atsirado tik apie XIX mūsų eros amžių Didžiojoje Britanijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV)⁶. Tam didelės įtakos turėjo geležinkelių vystymasis. Padidėjus poreikiui pervežti daugiau krovinių geležinkelininkams buvo reikalingi nauji garvežiai ir vagonai, kurių įsigyti patiems geležinkelininkams buvo netikslinga ir brangu. Taip atsirado investuotojai, garantavę už technikos saugumą ir gavę tam tikrą procento nuo jų vertės. „Pirmoji registruota lizingo kompanija pasaulyje buvo Birmingemo vagonų kompanija (Birmingham Wagon Company), įsteigta 1855 metais kovo 20 dieną, kuri iškart ėmė lizinguoti traukinių vagonus skirtus anglies ir kitų medžiagų pervežimui, terminuotam laikui nuo penkių iki aštuonerių metų“⁷.

Tikrasis lizingas atsirado tik XX amžiuje, kada JAV gamintojai ir prekeiviai suprato, kad jie gali parduoti daugiau produkcijos, jeigu pirkėjui pasiūlys patogesnę mokėjimo grafiką. Taip prasidėjo finansinio lizingo praktika, kuri savo lėšomis finansavo patys prekeiviai.

Lizingo veikla labai sparčiai vystėsi ir jau 1952 metais JAV savo veiklą pradėjo pirmoji akcinė bendrovė – Unated States Leasing Corporation, kurios veikla buvo išimtinai finansinė nuoma. Lizingo veikla netruko plisti ir kitose pasaulio valstybėse. 1957 m. pirmosios lizingo kompanijos savo veiklą pradėjo Prancūzijoje, 1960 m. Didžiojoje Britanijoje, 1962 m. Vokietijoje, 1963 m. Italijoje.

Lietuvoje lizingo santykiai atsirado žlugus Sovietų Sąjungai, o pirmąją lizingo paslaugą pradėjo siūlyti Lietuvos akcinis inovacinis bankas 1993 metais. Lizingo veikla plačiai pradėta naudoti tik apie 1995 – 1996 metus. „Tuo metu kai lizingo bendrovės pradėjo veiklą, nebuvo nė

⁵ Газман В. Д. Лизинг: теория, практика, комментарии. Москва: Фонд "Правовая культура", 1997; Балтус П., Майджер Б. Школа европейского лизинга. Москва, 1997; Кабатова Е. В. Лизинг: правовое регулирование, практика. Москва: Инфра, 1998; Clark T. Leasing Finance. London: Euromoney Books, 1990.

⁶ Stanislovaitis R. Komercinė teisė. 2-asis patais. ir papild. leid. - Vilnius : Eugrimas, 2005; Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. Москва: Статут, 2000; Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. (Юрид.науки/АН СССР.Ин-т государства и права).

⁷ Lizingas turi didelę ateitį / Mokesčių žinios. 1998, Nr. 35, P. 13.

vieno teisės akto, kuris reglamentuotų lizingo veiklą arba apibrėžtų jos specifiką ir nustatytų, kaip esami teisės aktai turėtų būti taikomi tokiai veiklai. Su lizingo bendrovių veiklos plėtra bei kuriama praktika yra susijusi ir teisės aktų kūrimo bei taikymo istorija. Lizingo veiklos specifiška buvo nustatyta Finansų ministerijos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos parengtais aiškinimais mokesčių mokėtojams. Nebuvo fundamentalaus juridinio pagrindo, todėl dažnai susidarydavo tokia situacija, kai vienas ar kitas paaiškinimas sukeldavo sumaištį tarp lizingo bendrovių bei klientų ir prieštaraudavo lizingo kaip finansinės veiklos principams⁸.

Kaip matyti, lizingas išsivysčiusiose Vakarų valstybėse, palyginti su Lietuva, atsirado pakankamai seniai. Tuo tarpu Lietuvoje šie santykiai pradėjo vystytis tik paskutiniame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, todėl jie vis dar yra pakankamai naujas ir dažnai nesuprastas teisinis santykis.

Lizingo rūšys. Visame pasaulyje naudojamų lizingo rūšių įvairovė priklauso nuo daugybės veiksnių ir požymių – nuo sandorio dalyvių skaičiaus, nuo lizinguojamo objekto rūšies, papildomų įsipareigojimų, periodinių mokėjimų formos.

Mokslininkai klasifikuodami lizingą pagal įvairius kriterijus išskiria įvairias lizingo rūšis. Rusų mokslininkė M. N. Simonova (М. Н. Симонова) išskiria ilgalaikį lizingą, vidutinio ilgumo lizingą, trumpalaikį lizingą, finansinį lizingą, operacinį lizingą, ūkinių kompleksų lizingą, grįžtamąjį lizingą⁹. Pasak I. Dainauskienės, lizingą pagal nuomojamo turto rūšį galima skirti į kilnojamojo ir nekilnojamojo turto lizingą, pagal amortizaciją – į visiškos amortizacijos ir dalinės amortizacijos, pagal dalyvių skaičių – į tiesioginį ir netiesioginį, pagal šalių geografinę padėtį – vidaus ir išorės lizingą ir daugelį kitų rūšių¹⁰.

Teisės specialistas R. Goode teigia, kad „lizingo davėjai yra sukūrę daugybę lizingo rūšių, kad apibūdintų įvairiausias lizingo schemas. Jos neturi jokios teisinės reikšmės, bet yra naudojamos atskirti vienus lizingo produktų funkcinius požymius nuo kitų. Kol nėra universalios lizingo rūšiavimo sistemos, viena klasifikacija yra fundamentali, kuri atskiria operacinį lizingą (*operating lease*) nuo finansinio lizingo (*finance lease*)“¹¹. E. V. Kabatova mano, „šiuo atveju kriterijus atskirti dvi lizingo rūšis yra lizingo davėjo įsipareigojimų apimtis ir lizingo objekto naudojimo terminas“¹².

⁸ Danys A., Milašauskas T. Lizingas, Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas. 2000.P. 12.

⁹ Симонова М. Н. Аренда, лизинг и прокат. Москва: Статус-Кво97, 2001. P. 86 -87.

¹⁰ I. Dainauskienė. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. - Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996. P. 10 - 13.

¹¹ Goode R. Commercial law . 1985. P. 776.

¹² Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. P. 30.

Finansinio lizingo atveju lizingo davėjas perka lizingo objektą lizingo gavėjui, t.y. finansuoja būsimą įrangos naudojimą, grąžindamas jos (įrangos) vertę iš periodinių lizingo gavėjo mokėjimų. Iš čia ir kilęs šios lizingo rūšies pavadinimas – finansinis. „Finansinis lizingas charakterizuojamas tuo, kad minimalus lizingo periodas yra apytikriai lygus įrangos ekonominio gyvybingumo laikotarpiui. Taigi yra tikrai vienas lizingo gavėjas, kuris yra atsakingas už įrangos eksploatavimą, o nuomos mokestis skaičiuojamas ne nuo įrangos naudojimo vertės, o nuo lizingo davėjo patirtų išlaidų, atsižvelgiant į nuomos mokėjimus ir įrangos nusidėvėjimą, įsigyjant ją ir norimo pelno“¹³. Finansinio lizingo santykiuose dalyvauja trys dalyviai – lizingo davėjas, lizingo gavėjas ir pardavėjas, iš kurio įsigyjama įranga. Lizingo sutarties pabaigoje lizingo gavėjas turi galimybę įsigyti įrangą už jos likutinę vertę. Finansinio lizingo atveju lizingo gavėjui tenka atsakomybė už įrangos priežiūrą, remontą, draudimą ir kitas galimas atsirandančias išlaidas.

Manytume, kad yra vertinga išskirti dar vieną lizingo rūšį, kurią rusų mokslininkė E. V. Kabatova (E. B. Кабатова) priskiria prie finansinio lizingo rūšių, tai **grįžtamasis lizingas** (sale and leaseback). Šiuo atveju turto savininkas parduoda tą turtą lizingo davėjui ir sudaro sutartį dėl šio turto naudojimo. Tokiomis aplinkybėmis savininkas parduoda turtą už visą jo vertę lizingo davėjui ir išlaiko valdymo teisę ir moka periodinius mokėjimus už naudojamąsi objektu¹⁴.

Operatyvinio lizingo (arba kitaip veiklos lizingo) atveju „lizingo davėjas savo sąskaita ir rizika įsigyja daiktą ir perduoda jį laikinai naudotis lizingo gavėjui kaip lizingo objektą už atitinkamą mokestį, nustatytam laikui ir pagal susitartas sąlygas“¹⁵. „Pasibaigus sutarties laikui lizingo objektas turi būti grąžinamas lizingo davėjui, šiuo atveju lizingo gavėjas neturi teisės reikalauti, kad objektas pereitų jo nuosavybėn, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip“¹⁶. Tam, kad lizingo davėjui atsipirktų lizingo objektas, jis yra perduodamas naudotis keletui lizingo gavėjų už mokestį. Tokiu atveju lizingo objekto ekonominio gyvybingumo laikotarpis yra ilgesnis už sutarties laikotarpį, t.y. tas pats objektas yra lizinguojamas kelis kartus. Dar vienas bruožas, skiriantis operatyvinį lizingą nuo finansinio, yra tas, kad operatyvinio lizingo atveju lizinguojamo objekto techninis aptarnavimas, remonto, draudimo ir kitos išlaidos tenka lizingo davėjui, priešingai nei finansinio lizingo atveju.

„Operatyvinio (veiklos) lizingo sandoris iš esmės yra sandoris dėl atlygintino daikto perdavimo siekiant laikinai jį valdyti ir naudoti, tačiau lizingo davėjas neatlieka jokios finansavimo

---

¹³ Goode R. Commercial law. 1985. P. 777

¹⁴ Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. P. 31.

¹⁵ Симонова М. Н. Аренда, лизинг и прокат. Москва: Статус-Кво97, 2001. P. 86 -87

¹⁶ Гражданское право Том II. ред. Е. А. Суханов, Москва: БЕК, 2003. P. 417.

funkcijos, t.y. neturi finansinio intereso, kaip yra finansinio lizingo atveju. <...> Šiam lizingui, kaip ir paprastajai nuomai, taikomos tos pačios ne tik sutarčių teisės, bet ir apskaitos ar mokesčių teisės normos¹⁷.

Europos bendrovių lizingo asociacija taip pat vadovaujasi lizingo skirstymu į operatyvinį ir finansinį, tačiau nurodo, jog „nepaisant to, kad finansinis ir operatyvinis lizingas yra pakankamai atskirti praktikoje, iš teisinės pusės finansinio ir operatyvinio lizingo skirtumai ne visada būna pastebėti įstatymų leidėjo, vietoj to yra reglamentuojama kita klasifikacija. Pavyzdžiui Prancūzijoje yra skiriami location simple (paprastoji nuoma) ir credit-bail, kas LR CK atitiktų finansinę nuomą. Taip yra todėl, kad didžiojoje dalyje Europos valstybių nėra specifinio lizingo teisinių santykių reguliavimo, dėl to šie santykiai yra reguliuojami bendrosiomis civilinės ir/arba komercinės teisės normomis¹⁸.

Kaip matome lizingas gali būti rūšiuojamas pagal įvairius kriterijus, tačiau fundamentalūs kriterijai, kuriais remiantis lizingas yra skirstomas yra du - lizingo davėjo įsipareigojimų apimtis ir lizingo objekto naudojimo terminas – skiriantys finansinį lizingą ir operatyvinį lizingą. Manome, kad toks lizingo skirstymas yra daugiau sietinas su apskaitos paprastinimo tikslais, siekiant nubrėžti aiškia ribą tarp šių dviejų formų apskaitos dokumentuose. Lietuvos teisės aktai neišskiria operatyvinio lizingo, kaip atskiros lizingo rūšies. LR CK yra įtvirtinta tik viena lizingo rūšis – finansinė nuoma.

1.2. Lizingo (finansinės nuomos) samprata

Kaip jau buvo minėta darbo pradžioje lizingas šiuolaikiniame pasaulyje yra vienas labiausiai paplitusių verslo finansavimo mechanizmų, kadangi jis suteikia galimybę neturint pakankamai apyvartinių lėšų naudoti pažangias technologijas, įsigyti naujausią įrangą. Galbūt dėl ekonominės lizingo reikšmės kalbant apie lizingą visų pirma išskiriama ekonominė jo reikšmė, o tik vėliau juridinė. Daugelyje valstybių išskiriamos skirtingos lizingo sampratos. Tad šioje darbo dalyje bus bandoma atskleisti lizingo sampratą juridine prasme ir išskirti pagrindinius teisinių santykių skiriamuosius bruožus.

Pati *lizingo* sąvoka yra kilusi iš anglų kalbos žodžio *lease* ir reiškia nuomoti. „Pirmasis žinomas termino „lizingas“ panaudojimas siejamas su 1877 metais, kada telefonų kompanija „Bell“

¹⁷ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 8.

¹⁸ http://www.leaseurope.org/pages/Leasing/Legal_Aspects/Leasing_Legal.asp prisijungimo laikas 2006-11-26.

priėmė sprendimą ne pardavinėti savo telefonų aparatų, o juos nuomoti¹⁹. Įdomu tai, kad sąvoka „leasing“ daugelio valstybių kalbose yra naudojama dažniau nei atitinkamas reikšmos tos valstybės kalbos terminai, t.y. vietoj vokiško *mitvertrag kredit*, itališko – *kredito arrendamiento*, ispaniško – *arrendamiento financiero*, rusiško – *финансовая аренда* ir t.t.

Oksfordo ekonomikos žodynas pateikia lizingo sampratą ekonomikoje: „ekonomine prasme „lizingas“ yra suprantamas kaip įrangos nuomos praktika, vietoj įsigijimo. Kas suteikia firmoms galimybę naudoti mažiau kapitalo negu įsigyjant įrangą, taip pat apsisaugant nuo įrangos senėjimo²⁰ arba „ilgalaikė kredito prekinė forma, kai išnuomos priemonės savininkas už suteiktą daiktinę paskolą gauna palūkanas“²¹.

Juridine prasme „lizingas“ yra suprantamas kaip „sutartis, kurios pagrindu lizingo davėjas perleidžia už tam tikrą atlygį naudotis lizingo gavėjui daiktu sutartam periodui. Lizingo sutartis gali apjungti daugelio sutarčių bruožus“²².

Jeigu daugelyje pasaulio valstybių lizingas išskiriamas kaip atskiras teisinis institutas ir jis reglamentuojamas civilinės teisės arba komercinės teisės normomis, Didžiojoje Britanijoje, kaip bendrosios teisės valstybėje, toks skirtumas nedaromas. Galbūt todėl anglo-saksų teisėje lizingas apibrėžiamas bendriausia prasme, kaip valdymo ir naudojimo teisių perdavimas tam tikram terminui už atlygį. „Anglijos teisės akimis lizingas yra nuomos sutartis, nepriklausomai kaip jiniai yra vadinama. Iš esmės charakterizuojama tuo, kad viena šalis, A, perleidžia naudoti kitai pusei, B, daiktus jos reikmėms už užmokestį. Ji skiriasi nuo pirkimo išsimokėtinai ar pirkimo su sąlyga sutarčių, kadangi B neturi pasirinkimo teisės ar pareigos įsigyti daiktą, o privalo gražinti jį A, arba elgtis su juo kaip liepia A kada sutartis baigiasi“²³.

V. Mizaras pažymi, kad teisinėje literatūroje paprastai aiškinama, kad lizingo sandoriams būdingos dvi pagrindinės savybės:

1. ekonominis naudingumas labiausiai reiškiasi ne įgyjant daiktą nuosavybės teise, o jį naudojant (angl. - *Leadship not Ownership*);
2. lizingo gavėjo mokėjimai lizingo būdu finansuojami iš gaunamų pajamų ir taip išsaugomos apyvartinės lizingo gavėjo lėšos (angl. - *pays as you earn*)²⁴.

¹⁹ Газман В. Д. Лизинг : теория, практика, комментарии. Москва: Фонд "Правовая культура", 1997.

²⁰ Black J. Oxford dictionary of economics. New York: Oxford university press, 1997. P. 267.

²¹ Dainauskienė I. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996. P.4.

²² http://www.leaseurope.org/pages/Leasing/What_is_leasing/Leasing_What.asp // prisijungimo laikas 2006-11-24.

²³ Goode R. Commercial law. 1985. P. 776.

²⁴ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 3.

Lietuvos Aukščiausiojo teismo septynių teisėjų kolegija 2001 m. birželio 21 d. nagrinėjoje civilinėje byloje Nr. 3K-7-440/2001 m. UAB “VB lizingas” prieš Rimanto Bagvilo komercinę-gamybinę įmonę, siekdama atskleisti lizingo sutarties esmę, nurodyti jos pagrindinius bruožus, pabrėžė, kad „lizingo sutartis teisiškai apibūdinama kaip šalių susitarimas, kuriuo viena iš jų (lizingo davėjas) įsipareigoja iš trečiojo asmens (pardavėjo ar tiekėjo) įsigyti nuosavybėn paprastai kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą, pateikti šį daiktą (lizingo objektą) lizingo gavėjui laikinai, t.y. sutarto termino ribose, valdyti ir naudotis juo, o kita šalis (lizingo gavėjas) įsipareigoja priimti paprastai pardavėjo tiesiogiai jam perduotą lizingo objektą, naudoti jį pagal paskirtį ir sąlygomis, nustatytomis susitarimu, siekiant užtikrinti jo techninę būklę, atlikti reikiamus jo priežiūros, remonto darbus, sutartu laiku mokėti nustatyto dydžio periodines įmokas, o pasibaigus sutarties terminui grąžinti lizingo objektą lizingo davėjui arba, sumokėjus visą sutartą kainą, įsigyti nuosavybėn, jeigu tai numatyta sutartyje“²⁵.

Kaip jau buvo nagrinėta anksčiau, lizingas gali būti skirstomas į dvi pagrindines rūšis finansinį ir operatyvinių, kurios nors ir būdamos panašios skiriasi savo trukme, atsakomybės ir įsipareigojimų apimtimi lizingo davėjui ir t.t. Tačiau Lietuvos norminiuose teisės aktuose, kaip ir Lietuvos teismų praktikoje, lizingo sąvoka ir samprata yra susiaurinama iki vienos iš lizingo rūšių – finansinio lizingo – apimties²⁶.

LR CK 6.567 str. 1 d. apibrėžia finansinės nuomos sutarties sampratą, pagal kurią viena šalis (lizingo davėjas) įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais už užmokestį su sąlyga, kad sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą daiktas pereis lizingo gavėjui nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita.

Matome, kad įstatymo leidėjas finansinę nuomą apibrėžia kaip santykių modelį, kuriame dalyvauja trys dalyviai. Tokį požiūrį į finansinės nuomos santykius galime vadinti klasikiniu, kadangi jis naudojamas daugelyje pasaulio valstybių. Toks požiūris yra įtvirtintas ir Otavos konvencijoje, kur pirmojo straipsnio antroje dalyje yra išskiriami trys esminiai finansinės nuomos sutarties elementai: „(a) lizingo gavėjas pasirenka lizingo objektą (dalyką) ir pardavėją neatsižvelgdamas į lizingo davėjo žinias ir nuomonę; (b) lizingo davėjas įsigyja lizingo objektą

²⁵ LAT Civilinė byla Nr. 3K-7-440/2001, 2001 m. birželio 21 d., UAB “VB lizingas” prieš Rimanto Bagvilo komercinę-gamybinę įmonę

²⁶ Tokias išvadas galime padaryti išanalizavę šiuos teisės aktus: Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74. 6.567 str.; Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės įstatymas, 2002 m. kovo 5 d. Nr. IX-751 // Valstybės žinios 2002, Nr. 35-1271. 15 str. 9 d.. Kadangi visi lizingo požymiai įtvirtinti šiuose teisės aktuose atitinka finansinio lizingo požymius. Tokią poziciją patvirtina ir lingvistinė LR CK šeštosios knygos XXX skyriaus pavadinimo analizė. Kadangi šio skyriaus pavadinime – Lizingas (finansinė nuoma)-išskiriama tik viena lizingo rūšis, o būtent – finansinis lizingas.

(dalyką) lizingo sutarties, kuri, pardavėjo žiniomis, yra arba bus sudaryta tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo; (c) lizingo mokėjimai, mokami pagal lizingo sutartį, skaičiuojami visiškai arba iš dalies atsižvelgiant į lizingo objekto nusidėvėjimą“.

Panašūs, tik kiek platesni esminiai finansinės nuomos sutarties bruožai yra atspindėti ir Europos lizingo bendrovių asociacijų federacijos (*Leaseurope*) pateiktame apibendrinime²⁷, kuris apima jos narių lizingo praktiką:

- 1. lizingo objektą ir pardavėją pasirenka lizingo gavėjas.** Ši nuostata yra tiek LR CK 6.567 str. 2 d., tiek Otavos konvencijos 1 str. 2 d. a punkte. „Kadangi įsigyjamą daiktą ir tuo pačiu pardavėją nurodo lizingo gavėjas, lizingo davėjas yra atleidžiamas nuo bet kokios atsakomybės už netinkamą objekto kokybę ar trūkumus. Tai rodo lizingo santykių esmę: lizingo davėjas turi atlikti finansavimo funkciją, jis turi tik finansinį interesą, o daiktas, į kurį jis turi nuosavybės teisę lizingo sutarties laikotarpiu, yra tik tinkamo lizingo gavėjo prievolių pagal sutartį vykdymo užtikrinimas“²⁸.
- 2. lizingo davėjas įsigyja lizingo objektą.** Lizingo davėjas įsigyja lizingo objektą, tiksliai siekdamas jį perduoti naudotis lizingo gavėjui. Tik LR CK 6.569 str., tiek Otavos konvencijos 1 str. 1 p. b dalyje numatyta, kad Lizingo davėjas, pirksdamas daiktą lizingui (finansinei nuomai), privalo pranešti pardavėjui, kad daiktą perka turėdamas tikslą perduoti jį lizingo (finansinės nuomos) sąlygomis konkrečiam lizingo gavėjui. „Nuosavybės teisės įgijimas lizingo davėjui reikalingas tik kaip lanksti lizingo gavėjo prievolių užtikrinimo priemonė“²⁹. Daikto pardavėjui būtina žinot, kad daiktas įgyjamas lizingo tikslais, kadangi jam pagal CK 6.570 str. ir 6.573 str. tenka pareiga perduoti daiktą lizingo gavėjui jo verslo buvimo vietoje, jeigu sutartyje nenustatyt kitaip, ir atsakyti už galimus daikto trūkumus.
- 3. lizingo gavėjas turtą naudoja verslo tikslais.** LR CK 6.567 str. 1 d. yra įtvirtinta, kad daiktas perduodamas lizingo gavėjui valdyti ir naudotis verslo tikslais. Otavos konvencijos 1 str. 4 d. taip pat yra įtvirtinta, kad finansinės nuomos santykiais yra laikomi tokie, kur daiktas naudojamas verslo tikslais, o ne lizingo gavėjo personalo, šeimos ar namų ūkio reikmėms. Kad finansinės nuomos sutartis yra verslo sutartis, o ne vartojimo sutartis rodo ir šios sutarties savybės, aptartos anksčiau. Tai pripažįsta ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakydamas, kad „lizingo sutarties paskirtis – suteikti galimybę įgyti gamybos įrangą

²⁷ <http://www.leaseurope.org/> prisijungimo laikas 2006-11-24.

²⁸ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 4.

²⁹ Lisauskas G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39). P. 114.

nuosavybės teisė, naudojant finansus (LR CK 6.657 straipsnio 1 dalis)³⁰. Tolimesnėje darbo dalyje nagrinėsime problemą ar lizingo sutartis gali būti sudaroma tikslai verslo tikslais.

4. **lizingo davėjas išlaiko nuosavybės teisę į lizingo objektą visą sutarties periodą.** Lizingo davėjas visą sutarties laikotarpį išlaiko nuosavybės teisę į daiktą, neatsižvelgiant į tai, ar lizingo gavėjas sėkmingai veikia ar bankrutuoja. Taip atspindima finansinės nuomos esmė, kai daikto savininkas yra vienas asmuo, o ekonominės naudos gavėjas kitas. Šiuo atveju lizingo gavėjas visą sutarties laikotarpį neturi disponavimo daiktu teisės.
5. **finansinės nuomos sutarties nenutraukiamumas.** „Jeigu finansinis lizingas sustabdomas dar nepasibaigus nustatytam lizingo laikotarpiui, lizingo davėjas turi teisę į investuotų lėšų kompensaciją, kad galėtų atgauti negražintas kapitalo investicijas ir kitas išlaidas bei pelną, nesvarbu, ar lizingo sutarties terminas buvo nutrauktas lizingo gavėjo pageidavimu ar dėl to, kad lizingo gavėjas neįvykdė įsipareigojimų“³¹. Tokios nuostatos yra įtvirtintos LR CK 6.574 str., bei yra panašios į Otavos konvencijos 13 str. 1 d.
6. **visos rizikos susijusios su lizingo objektu, jo panaudojimu ar atsiradusia žala tenka lizingo gavėjui.** Lizingo gavėjas kartu su daikto valdymu perima ir didžiąją dalį rizikos susijusios su daikto atsitiktiniu žuvimu, eksploatacinėmis išlaidomis, padaryta žala. Tai yra viena iš esminių finansinio lizingo savybių, pabrėžiamų įvairiuose dokumentuose (pvz. Tarptautiniuose apskaitos standartuose 17³²). Kaip teigia V. Mizaras, būtent „ši savybė labiausiai lemia tai, kad lizingo gavėjas tampa lizingo būdu naudojamo daikto „ekonominiu“ savininku“³³.

Remdamiesi aukščiau išdėstytais lizingo (finansinės nuomos) sampratomis bei pateiktais požymiais galime daryti išvadą, kad **lizingas (finansinė nuoma) yra teisinių santykių trikampis, kur viena šalis įsipareigoja antrosios šalies nurodymu įsigyti daiktą iš trečiosios šalies ir perduoti jį naudotis antrajai šaliai verslo tikslams, o ši įsipareigoja mokėti periodinius mokėjimus pirmajai šaliai ir prisiimti visą naudą ir riziką gaunamą iš daikto**³⁴.

Galime sakyti, kad Lietuvos civilinėje teisėje lizingo samprata yra sutapatinta su viena iš lizingo rūšių - finansiniu lizingu, tokiu būdu susiaurinant jo reikšmę iki šių teisinių santykių rūšies.

³⁰ LAT Civilinė byla Nr. 3K-3-578/2006, 2006 m. spalio 26 d. UAB „A. J. Šokoladas“ prieš UAB „Džukija“.

³¹ Danys A., Milašauskas T. Lizingas. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas. 2000. P. 39.

³² Tarptautiniai apskaitos standartai (International Accounting Standards 17) parengti Tarptautinių apskaitos standartų komiteto 1982 m., patvirtinti Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymu Nr. 144 patvirtintoje Išsinuomoto ir išnuomoto turto finansinės apskaitos tvarkoje, 2000 m. birželio 5 d.

³³ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 5.

³⁴ Toliau šiame darbe *lizingo* sąvoka bus vartojama kaip *finansinės nuomos* ar *finansinio lizingo* sinonimas. Lizingo sąvokoje, šiuo atveju, apsiribojama klasikiniu lizingo modeliu, paliekant nuošalyje operatyvinį lizingą, kuris šiame darbe bus nagrinėjamas atskirai.

Sunku pasakyti kokią įtaką toks susiaurinimas daro lizingo teisinių santykių raidai Lietuvoje. Tačiau manome, kad įstatymų leidėjas tokiu sprendimu pabrėžia finansinio lizingo svarbą ir aktualumą. Kadangi, mūsų nuomone, pagal savo požymius operatyvinis lizingas yra labiau panašus į nuomos teisinius santykius, todėl toks sprendimas galėtų būti sietinas su tikslu atskirti lizingą nuo panašių teisės institutų³⁵.

1.3. Lizingo (finansinės nuomos) teisinė prigimtis

Lizingo teisinių santykių sudėtingumas ir daugialypiškumas bei panašumas su daugeliu kitų sutarčių tarp teisės specialistų kelia nemažai diskusijų dėl šių teisinių santykių teisinės prigimties. LR CK šeštoje knygoje lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai yra išskirti atskiru XXX skyriumi, kaip atskira sutarčių rūšis. Tačiau iki galo vis tiek lieka neaišku koks yra lizingo ir nuomos arba lizingo ir pirkimo – pardavimo sutarčių tarpusavio santykis, kadangi būtent šie teisiniai santykiai yra tiesiogiai minimi apibūdinant lizingą, kaip atskirą teisės institutą.

Kaip teigia E. V. Kabatova (E. B. Кабатова), analizuodami skirtingas koncepcijas, iškeltas kitų šalių mokslininkų, siekdami atkleisti lizingo teisinę prigimtį turime omenyje du skirtingus požiūrius į šią problemą. Vieni lizingą analizuoja remdamiesi tradiciniais civilinės teisės institutais: nuomos, pirkimo-pardavimo, paskolos, pavedimo sutartimis ir t.t. Kiti tvirtina, kad teisinių santykių sudėtingumas juos leidžia vertinti kaip atskirus, naujus teisinius santykius. Taip pat reikia pažymėti, kad vienu atveju analizuojami visi lizingo teisiniai santykiai, kitu nagrinėjamas tik tas santykis, kuris atsiranda perdavus daiktą laikinai naudotis, su teise ateityje jį įsigyti³⁶.

Nepaisant požiūrių įvairovės į lizingo teisinių santykių prigimtį, akivaizdu, kad lizingo teisiniai santykiai yra neatsiejamai susiję su pirkimo-pardavimo ir nuomos teisiniais santykiais. Todėl bandysime apibrėžti lizingo teisinių santykių esminius skirtumus nuo šių ir kitų panašių teisės institutų ir santykį su tais teisės institutais. Taipogi bandysime įrodyti, kad lizingo išskyrimas iš panašių teisės institutų ir atskiras reglamentavimas yra būtinas, siekiant civilinių teisinių santykių stabilumo.

1.3.1 Lizingo (finansinės nuomos) ir nuomos sutarties santykis

---

³⁵ Apie lizingo santykį su panašiais teisės institutais bus kalbama tolimesnėje darbo dalyje.

³⁶ Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. Р. 38-39.

Kaip jau buvo minėta aukščiau, nuomos teisiniai santykiai buvo viena iš prielaidų atsirasti lizingo teisiniams santykiams. Galbūt todėl lizingo ir nuomos teisiniai santykiai turi tiek daug panašumų ir nemaža dalis teisės specialistų laikosi nuomonės, kad lizingo sutartis yra viena iš nuomos sutarčių rūšių. Mums svarbu atsakyti į klausimą, ar lizingas yra viena iš nuomos rūšių, ar nuoma yra viena iš lizingo teisinių santykių sudedamųjų dalių? Taip pat nustatyti kokią reikšmę turi šių dviejų teisės institutų atskyrimas nacionalinio mokesčių administratoriaus bei įstatymų leidėjo akimis.

LR CK 6.477 str. 1 d. sakoma, kad pagal nuomos sutartį viena šalis (nuomotojas) įsipareigoja perduoti nuomininkui daiktą laikinai jį valdyti ir naudotis už užmokestį, o kita šalis (nuomininkas) įsipareigoja mokėti nuomos mokestį. Palyginę šią nuomos sąvoką su lizingo (finansinės nuomos) sąvoka, pateikta LR CK 6.567 str. 1 d., pastebime tam tikrus panašumus:

- Lizingo davėjas kaip ir nuomotojas turi pareigą perduoti daiktą lizingo gavėjui arba, atitinkamai, nuomininkui;
- Abiem atvejais tai yra atlygintiniai teisiniai santykiai - yra numatyta lizingo gavėjo/nuomininko pareiga mokėti periodinius mokėjimus už perduoto daikto valdymą lizingo davėjui/nuomotojui;
- Visą sutarties galiojimo laikotarpį sutarties objektas priklauso lizingo davėjui/nuomotojui;
- Tiek nuomos, tiek lizingo sutartys yra konsensualinės;
- Šių sutarčių objektu gali būti tik nesunaudojami individualiomis savybėmis pasižymintys daiktai.

V. Mizaras pažymi, kad „lizingo santykiams, kaip ir nuomos santykiams, būdingas atlygintinis daikto valdymo ir naudojimo perleidimas (tokia pozicija labiausiai paplitusi Vokietijos teismų praktikoje (žr. Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Finansų Teismo (vok. - *Bundesfinanzhof*) sprendimus ir Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo sprendimus, šiai doktrinai pritariama ir teisės doktrinoje)³⁷.

Nepaisant visų lizingo panašumų su nuomos teisiniais santykiais, negalime nepastebėti, kad lizingo teisiniai santykiai turi specifinių savybių, kurios iš esmės atskiria šiuos du teisės institutus:

- „Į lizingo sutartį įtraukiant punktą apie lizingo gavėjo teisę arba jam suteikiamą galimybę sutarties galiojimo pabaigoje įsigyti sutarties objektą, iš esmės keičiasi sutarties turinys, kadangi sutarties objekto nuosavybės momento perėjimas, kainos

---

³⁷ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 7.

nustatymas sutartyje lizingo gavėją padaro ne tik nuomininku, bet ir potencialiu pirkėju³⁸;

- Lizingo, kitaip nei paprastosios nuomos, atveju labai svarbi lizingo davėjo savarankiškai atliekama finansavimo funkcija;
- Skiriasi daiktų naudotojų atsakomybės ribos šiuose teisiniuose santykiuose. Lizingo sutarties atveju lizingo davėjas neatsako už daikto tinkamumą naudoti ar jo sugedimą, lizingo gavėjas turi teisę pats kreiptis į daikto pardavėją dėl atsiradusių daikto defektų (LR CK 6.573 str. 1 d.), išskyrus atvejus, kada daiktą padėjo išsirinkti lizingo davėjas. Tuo tarpu nuomos sutarties atveju už daikto tinkamumą naudoti ir visus jo trūkumus tiesiogiai atsako nuomotojas, kaip daikto savininkas (LR CK 6.483 str. 1 d.);
- Lizingo teisiniuose santykiuose svarbi rolė tenka pardavėjui, kuris pristato sutarties objektą lizingo gavėjui ir tuo pačiu yra atsakingas jam už sutarties objekto, jei sutartimi nenumatyta kas kita, ko nesutinkame nuomos teisiniuose santykiuose;
- Taip pat yra skirtumas tarp lizingo davėjo atsakomybės už daiktą lizingo gavėjui ir nuomotojo atsakomybės nuomininkui. Lizingo atveju lizingo davėjas neturi jokių papildomų įsipareigojimų susijusių su daiktu, išskyrus atvejus, kada tai yra aptariama sutartyje. Tuo tarpu nuomos atveju nuomotojas turi pareigą atlikti daikto kapitalinį remontą (LR CK 6.492 str.). Kapitalinio remonto atlikimas yra galimybė nuomininkui kreiptis į nuomotoją dėl nuomos mokesčio sumažinimo, kas lizingo atveju nenumatyta. „Lizingo gavėjui pagal lizingo sandorį tenka visa nauda ir rizika, t.y. jis yra „ekonominis“ daikto savininkas, rizikuojantis savo paties investicija. Būtent dėl to, kad lizingo gavėjui reikia individualių investicijų, sudaromas lizingo sandoris (be to, paprastai jis pats pasirenka lizingo dalyką)³⁹.

Nors įstatymų leidėjas atsižvelgė į lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių savitumą ir, įvertindamas tai, lizingo (finansinės nuomos) santykiams paskyrė atskirą XXX LR CK šeštosios knygos skyrių, tačiau sistemiškai vertinant LR CK normas matome, kad įstatymų leidėjas laikosi pozicijos, kad šie santykiai yra netipinė nuomos rūšis, kuriai yra taikomos nuomos teisinius

---

³⁸ Šiuo atveju turėtume išskirti kitą lizingo rūšį – operatyvinį lizingą – kur lizingo gavėjas neturi suinteresuotumo ir, dažniausiai, netgi galimybės įsigyti lizingo sutarties objektą sutarties galiojimo pabaigoje. Operatyvinis lizingas pagal visus savo bruožus iš esmės yra labiau panašus į nuomos teisinius santykius, nei finansinis lizingas. Būtent todėl operatyviniam lizingui netgi taikomos tos pačios apskaitos ir mokesčių teisės normos kaip ir nuomos teisiniams santykiams.

³⁹ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 7.

santykius reglamentuojančios teisės normos, kiek to nereglamentuoja LR CK 6.567 – 6.574 straipsniai.

Lizingo (finansinės nuomos) ir paprastosios nuomos teisinių santykių atskyrimas yra svarbus ne tik kaip teorinis teisės klausimas, bet ir kaip praktinė problema mokesčių mokėjimo ar buhalterinės apskaitos aspektu. Atsižvelgiant į sudėtingą buhalterinės apskaitos vedimą, susijusį su šių dviejų teisinių santykių atskyrimu, Viešoji įstaiga Lietuvos Respublikos apskaitos institutas patvirtino 20 – ajį verslo apskaitos standartą „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“⁴⁰ (toliau – Apskaitos standartas), kuriame iš esmės palaikoma nuomonė, kad lizingas (finansinė nuoma) yra viena iš nuomos rūšių. Šių standartų metodiniuose nurodymuose⁴¹ (toliau – Metodiniai nurodymai) pateikiami tokie lizingo (finansinės nuomos) ir nuomos sąvokų apibrėžimai:

„*Lizingas (finansinė nuoma)* (toliau – lizingas) yra tokia nuomos rūšis, kai įmonė (lizingo gavėjas) per nuomos laikotarpį sumoka visą turto įsigijimo kainą ir palūkanas, o nuomos laikotarpio pabaigoje dažniausiai tampa to turto savininku, t.y. turtas pereina lizingo gavėjo nuosavybėn. Dažniausiai lizingas yra ilgalaikis sandoris. Išnuomotas turtas įtraukiamas į lizingo gavėjo balansą ir skaičiuojamas jo nusidėvėjimas. Lizingo būdu įmonės įsigyja gamybos įrangą ir įrenginius, automobilius, nekilnojamąjį turtą ir pan.

Nuoma yra toks nuomos sandoris, kai viena įmonė (nuomotojas) suteikia teisę kitai įmonei (nuomininkui) sutartą laiką valdyti ir naudoti turtą už užmokestį. Pasibaigus sutarties laikotarpiui, turtas gražinamas nuomotojui. Nuomininkui gali būti suteikta galimybė pasibaigus laikotarpiui nusipirkti nuomojamą turtą, jeigu jis to pageidauja. Nuomos sutartyse dažniausiai numatoma teisė nuomininkui pirma laiko nutraukti sutartį ir gražinti nuomos objektą savininkui, jeigu šis objektas morališkai pasensta, tampa nereikalingas arba atsiranda lėšų įsigyti techniškai ir technologiškai pažangesnį objektą“⁴².

Kaip matome iš sąvokų, pateiktų Metodiniuose nurodymuose ir Apskaitos standartų 5 ir 6 straipsniuose pateikiamose charakteristikose, lizingui priskiriami visi mūsų prieš tai išnagrinėti požymiai, įtvirtinti tiek Otavos konvencijoje, tiek LR CK, tiek Leaseurope pateikiamuose apibendrinimuose. Tačiau esminis kriterijus atribojant nuomą nuo lizingo (finansinės nuomos) santykių pagal Apskaitos standartus yra šalių valia arba kitaip ekonominė sandorio prasmė. Kadangi nuo prisiimamos rizikos dydžio, susijusios su daikto naudojimu, priklauso, kas iš šalių – ar lizingo davėjas, ar lizingo gavėjas – turtą įsitrauks į savo balansą ir skaičiuos jo nusidėvėjimą.

⁴⁰ 20 – asis verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ patvirtintas Viešosios įstaigos Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standarto tarybos 2003 m. gruodžio mėn. 18 d. Nutarimu Nr. 1.

⁴¹ <http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/20%20skyrius.pdf> prisijungimo laikas 2006-11-28.

⁴² Ten pat P. 14.

Apskaitos problemos, susijusios su finansinės nuomos ir paprastos nuomos apskaitos atskyrimu, nėra būdingos vien Lietuvai ar Europos valstybėms su kontinentine teisės sistema. Šios problemos yra sprendžiamos ir bendrosios teisės sistemos valstybėse. Štai R. Goode pastebi, kad Didžiojoje Britanijoje žemiau pateikta finansinės nuomos sąvoka buvo apibrėžta vien tik apskaitos tikslais: „*Finansinė nuoma* yra nuoma kur visa rizika ir nauda, susijusios su daikto nuosavybės teise, yra perkeliama lizingo gavėjui. Turėtų būti preziumuojama, kad toks rizikos ir naudos perkėlimas yra tuo atveju, kad periodinės lizingo įmokos, įskaitant papildomus mokėjimus, iš esmės padengia visą (dažniausiai apie 90 procentų ar daugiau) lizingo dalyko išigijimo vertės. <...> Nepaisant fakto, kad nuoma atitinka sąlygas paminėtas aukščiau, turėtų būti preziumuojama, kad tai turėtų būti klasifikuojama ne kaip finansinė nuoma, jeigu aiškiai matoma, kad lizingo davėjas iš esmės neperkelia rizikos ir naudos, susijusios su lizingo dalyku, lizingo gavėjui“⁴³.

Dar vienas labai svarbus finansinės nuomos požymis, pagal kurį Lietuvos teisės aktuose yra atskiriama finansinė nuoma nuo paprastosios nuomos yra nuosavybės perėjimas. „Skaičiuojant lizinguojamo turto nusidėvėjimą, pelno mokesčio apskaičiavimo požiūriu, įtakos turi sąlyga, ar sutartyje numatytas nuosavybės teisės perėjimas. Lizingo gavėjas turi teisę skaičiuoti lizinguojamo turto nusidėvėjimą tik tokiu atveju, kai sutartyje numatytas nuosavybės teisės perėjimas. Priešingu atveju, kai sutartyje nenumatyta, kad nuosavybės teisė į turtą lizingo laikotarpio pabaigoje pereina lizingo gavėjui arba jei lizingo gavėjas neketina jo išigyti pasibaigus lizingo laikotarpiui, finansinėje lizingo gavėjo apskaitoje apskaičiuotos turto nusidėvėjimo sumos per sutartyje nustatytą lizingo laikotarpį, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, priskiriamos neleidžiamiems atskaitymams“⁴⁴. Taigi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymu⁴⁵ sutartis bus laikoma nuomos sutartimi, jeigu nuosavybės teisė sutarties pabaigoje nepereis nuomininkui (lizingo gavėjui), t.y. teisę skaičiuoti turto nusidėvėjimą turės nuomotojas (lizingo davėjas).

Skirtingą lizingo sampratos reglamentavimą teisės aktuose pastebi ir K. Bartusevičienė: „Pelno mokesčio įstatyme nustatyta lizingo sutarties samprata skiriasi nuo Civiliniame kodekse pateikiamo apibrėžimo, pagal kurį lizingo sutartyje gali būti numatyta, jog nuomos termino

---

⁴³ Goode R. Commercial law. 1985. P.777-778. ((Statemans of Standarts Accounting Practise, SSAP 21 (1984), Accounting for Lease and Hire Purchase Cntracts, paras. 15,16. SSAP 21 s issued by the Accounting Standarts Committee of the Institute of Chartered Accountants in England and Wales)).

⁴⁴ Šareikienė G., Lizingo, nuomos ir panaudos pripažinimo pagal 20 – ojo VAS ir Pelno mokesčio įstatymo nuostatas skirtumai // Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, 2005 Nr. 45 (381). P. 15.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas, patvirtintas 2001 m. gruodžio 20 d. Nr. IX-675 // Valstybės žinios. 2001, NR. 110-3992.

pabaigoje nuosavybės teisė automatiškai nepereina lizingo gavėjui, o, pavyzdžiui, suteikiama teisė nusipirkti lizingu parduodamą daiktą⁴⁶.

Ne mažiau svarbus, lizingo atskyrimo nuo paprastosios nuomos kontekste, yra ir Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymas⁴⁷, kuriame lizingas yra įvardijamas kaip išperkamoji nuoma (24 str. 2 d.). Išperkamoji nuoma yra įtvirtinta LR CK 6.503 str. 1 d., kur sakoma, kad išperkamoji nuoma laikomi tokie santykiai, kai pasibaigus nuomos sutarties terminui arba iki šio termino pabaigos, išnuomotas daiktas pereina nuomininkui nuosavybės teise, jeigu nuomininkas sumoka visą sutartyje numatytą daikto kainą. Manome, kad labai svarbu atriboti šiuos du teisinius santykius, kadangi ypač dažnai praktikoje jie yra painiojami⁴⁸. Lizingas skiriasi nuo išperkamosios nuomos anksčiau minėtais požymiais, įskaitant ir tai, kad išperkamosios nuomos atveju nuomininko mokami periodiniai mokėjimai įskaitomi į daikto kainą ir juos galima laikyti, kaip daliniais mokėjimais už daiktą, tuo tarpu lizingo atveju periodiniai mokėjimai yra mokestis už naudojamą daiktą. Tačiau manome, kad svarbiausias kriterijus, atskiriantis išperkamoją nuomą nuo lizingo (kaip ir lizingo atskyrimo nuo pirkimo – pardavimo sandorio atveju) yra šalių valia. Kadangi lizingo sutarties atveju lizingo gavėjo tikslas yra ekonominės naudos iš daikto gavimas prisiimant visą riziką, susijusią su daikto naudojimu, tuo tarpu išperkamosios nuomos atveju – disponavimas daiktu, prisiimant riziką, tikslai nuomos periodo pabaigoje kada daiktas įgyjamas nuosavybės teise.

Manome, kad lizingas (finansinė nuoma) yra atskiras teisės institutas, turintis požymių, būdingų paprastajai nuomai. Tačiau dėl savo santykių specifikos atskirtas į atskirą teisės institutą.

1.3.2. Lizingo (finansinės nuomos) ir pirkimo - pardavimo sutarties santykis

Šalia požiūrio į lizingą, kaip į specifinę nuomos rūšį randame ir kitų požiūrių į teisinę lizingo sutarties prigimtį. Vienas tokių, kad lizingas turi panašumų su pirkimo – pardavimo sutartimi ir yra viena iš specifinių pirkimo – pardavimo sutarčių rūšių⁴⁹. Šioje darbo dalyje pabandydysime atskirti pagrindinius lizingo ir pirkimo – pardavimo sutarčių bruožus. Taip pat atsakyti į klausimą – kuo reikšmingas lizingo teisinių santykių atribojimas nuo pirkimo – pardavimo sutarties.

---

⁴⁶ Bartusevičienė Kristina. Sandoris vienas – mokesčiai skirtingi // Apskaitos ir mokesčių apžvalga. 2003. Nr. 10. P. 44.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymas, patvirtintas 1994 m. lapkričio 10 d. Nr. I-657 // Valstybės žinios 1994, Nr. 94-1833.

⁴⁸ Manome, kad skirtumas tarp šių teisinių santykių yra nesuprastas, kadangi 1964 m. Civiliniame kodekse tiek lizingo (finansinės nuomos), tiek išperkamosios nuomos teisiniai santykiai nebuvo sureguliuoti. Ir apskritai „sovietinė“ teisė nežinojo šių teisinių institutų.

⁴⁹ Tokios pozicijos laikomasi šveicarų teisės doktrinoje. Stauder B. Le contract de „Finance – Equipment – Leasing“. Ženeva, 1970.

„Šios pozicijos šalininkai savo nuomonę grindžia dviem argumentais: pirma, lizingo sutarties terminas dažnai nustatomas taip, kad per tą terminą lizingo dalykas ne tik naudojamas, bet ir beveik sunaudojamas, antra, mokėjimų pagal lizingo sutartį dydis lygus lizingo dalyko vertės dydžiui (turint omenyje ir palūkanas), todėl tai panašu ne į atlygintą naudojimą, o į atlygintą prekės įsigijimą. Lizingo sutartis priskirtina, pasak šio požiūrio šalininkų, ne sutartims, pagal kurias daiktas perduodamas valdyti ir naudoti, o sutartims, pagal kurias daiktas perleidžiamas kito asmens nuosavybėn“⁵⁰.

Manytume, kad yra nemažai argumentų paneigiančių šią teoriją – lizingo davėjas visiškai neatsako už sutarties objekto kokybę, jeigu daiktą rinkosi pats lizingo gavėjas, tuo tarpu pirkimo – pardavimo sutarties atveju pardavėjas atsako už bet kokią neatitikimą, kuris buvo nuosavybės teisės perėjimo pirkėjui momentu, net jeigu tas neatitikimas paaiškėjo vėliau (LR CK 6.327 str. 3 d.), nuosavybės perėjimo momentas pirkimo-pardavimo atveju yra daikto perdavimo momentas, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip. Tuo tarpu lizingo atveju, nuosavybė pereina tik padarius paskutinį mokėjimą ir tai, lizingo gavėjas gali ir neišreikšti noro įsigyti lizinguojamą daiktą. Be to, savybių, kurios yra artimesnės nuomos teisiniams santykiams, lizingo sutartis turi daugiau nei pirkimo – pardavimo sutartis.

Galbūt daugiau diskusijų galėtų kelti viena iš pirkimo-pardavimo sutarčių rūšių – daiktų pirkimas – pardavimas išsimokėtinai, pagal kurią pardavėjui išlieka nuosavybės teisė į perduodamus daiktus tol, kol pirkėjas nesumoka visos sutartyje numatytos kainos, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip (LR CK 6.411 str. 1 d.). Lyginant šias dvi sutarčių rūšis matome, kad jos turi daugiau panašumų, nei paprasta pirkimo-pardavimo sutartis. Pirkimo-pardavimo išsimokėtinai atveju, kaip ir lizingo atveju nuosavybės teisė pirkėjui/lizingo gavėjui pereina sumokėjus visą daikto kainą, atsitiktinio daikto žuvimo rizika tenka pirkėjui, nuo daikto perdavimo momento.

E. V. Kabatova (E. B. Кабатова) analizuodama lizingo ir pirkimo-pardavimo bei pirkimo-pardavimo išsimokėtinai sutartis, pastebi, kad juridinės problemos sprendimas dėl lizingo teisinės prigimties daugiausia yra sprendžiamas kontinentinės teisės Europos valstybėse, tuo tarpu bendrosios teisės valstybėse yra sprendžiamas klausimas kaip atriboti lizingą nuo kitų teisės institutų, ypač nuo pirkimo-pardavimo išsimokėtinai. Bene, aktualiausia ši problema JAV, kur dėl mokestinių lengvatų labai dažnai bandoma paprastą pirkimo-pardavimo arba pirkimo-pardavimo išsimokėtinai sandorį „pakišti“ po lizingo sandoriu ir tokiu būdu, sutaupant mokesčius susigrąžinti dalį sumokėtos sumos. JAV teismai sprenddami šią dilemą išskyrė keletą pagrindinių kriterijų, kuriais

---

⁵⁰ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 7.

vadovaujantis bandoma atskirti lizingą nuo pirkimo-pardavimo sutarčių. JAV teismų praktikoje matyti, kad kreipiamas nemažas dėmesys į periodinius mokėjimus. Jeigu mokėjimai nepagrįstai dideli ir daikto vertė yra sumokama per pakankamai trumpą laiką, yra laikomasi nuomonės, kad tokie santykiai laikytini pirkimo-pardavimo teisiniais santykiais, kadangi pardavėjo tikslas yra kuo greičiau susigražinti parduoto daikto vertę ir pelną, tuo tarpu lizingo bendrovių patirtos išlaidos sugrįžta po tam tikro, ilgesnio periodo. Taipogi vienu iš kriterijų, atskiriančių šiuos du teisinius santykius, yra laikomas nuosavybės privalomas perėjimas sutarties pabaigoje, kada pradiniai mokėjimai padengia didžiąją dalį daikto vertės. Tokiems santykiams taip pat taikytinos pirkimo-pardavimo teisės normos. Tačiau reikia pastebėti, kad aukščiau paminėti kriterijai negali būti laikomi absoliučiais, kadangi lizingo teisiųjų santykių sudėtingumas neleidžia vienareikšmiškai visais atvejais atriboti šių teisiųjų santykių⁵¹.

Ne tik JAV, bet ir Lietuvoje yra aktualu atriboti lizingo ir pirkimo-pardavimo teisinius santykius apmokestinimo tikslais. Kadangi skirtingi teisiniai santykiai nulemia ir skirtingą apmokestinimą. Tokią išvadą galime padaryti išanalizavę Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymu⁵²(toliau – PVM įstatymas).

Pagal PVM įstatymą prekių tiekimu yra laikomas:

- prekių perdavimas kitam asmeniui, kai pagal sandorio sąlygas šis asmuo arba trečioji šalis įgyja teisę disponuoti tomis prekėmis kaip jų savininkas (4 str. 1d.);
- prekių perdavimas pagal nuomos sutartį ar kitą sutartį, kuri numato atlyginimo už perduodamas prekes atidėjimą ir (arba) atlyginimą dalimis, jeigu pagal sandorio sąlygas asmeniui, kuriam prekės perduotos, arba trečiajam šaliai perduodama didžioji dalis rizikos ir naudos, susijusios su turto nuosavybe, ir numatytas turto nuosavybės perdavimas (4 str. 2d.).

Tuo tarpu paslaugų teikimu pagal PVM įstatymą yra laikomas bet koks sandoris dėl bet kokio civilinių teisių objekto, jeigu šis sandoris pagal PVM įstatymą nelaikomas prekių tiekimu (7 str. 1 d.).

„Vadovaujantis PVM įstatymu darome išvadą, kad turto perdavimas pagal lizingo sutartį gali būti laikomas tiek prekių tiekimu, tiek paslaugų teikimu, priklausomai nuo to kaip bus sureguliuotas nuosavybės teisės į perduodamą daiktą, pagal lizingo sutartį, perėjimas. Šis momentas yra pakankamai svarbus, kadangi kai lizingo (finansinės nuomos) sutartyje nurodytas palūkanų dydis,

⁵¹ Išsamiau žiūrėti Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. P. 46-55.

⁵² Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčių įstatymas, patvirtintas 2002 m. kovo 5 d., Nr. IX-751, 2002, Valstybės žinios. Nr. 35-1271.

laikoma, kad, be pagrindinio prekių tiekimo (paslaugų teikimo) sandorio, yra sudarytas ir papildomas sandoris – paskolos suteikimo sandoris. Todėl turto kainos dalies mokėjimas ir palūkanos gali būti apmokestinamos taikant skirtingą PVM tarifą⁵³.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, manome, kad pačiu svarbiausiu kriterijumi atribojant lizingą nuo pirkimo-pardavimo gali būti šalių valia, t.y. noras įsigyti daiktą sutarties pagrindu, ar tiesiog būti daikto ekonominiu savininku, nebūtinai siekiant teisės disponuoti šiuo daiktu. Tačiau iš kitos pusės, net, jeigu vienos iš šalių valia bus tik valdyti daiktą, o kitos gauti iš to finansinę naudą, tačiau pagal formalius kriterijus ši sutartis atitiks pirkimo-pardavimo sandorį vadovaujantis teisės aktais toks sandoris ir bus laikomas pirkimo-pardavimo sandoriu ir jam bus taikomos tiek LR CK, tiek PVM įstatymo, tiek LR pelno mokesčio įstatymo normos, reguliuojančios pirkimo-pardavimo teisinius santykius.

1.3.3. Lizingo (finansinės nuomos) santykis su kitais panašiais teisės institutais

Be aukščiau išnagrinėtų panašumų su nuomos ar pirkimo-pardavimo teisiniais santykiais, lizingas yra panašus ir į kitus civilinius teisinius santykius, tokius kaip kreditavimas, pavedimas, paskola.

Yra autorių, manančių, kad lizingo teisiniai santykiai yra panašūs į **pavedimo** teisinius santykius⁵⁴. Šios teorijos esmę sudaro santykiai tarp trijų subjektų, kur viena šalis paveda specializuotai kompanijai įsigyti daiktą savo nuosavybėn, kuris vėliau bus perduotas jam naudotis pagal tarpusavio sutartį. Šį pavedimą lizingo kompanija atlieka sudarydama pirkimo-pardavimo sutartį su pardavėju. Po to lizingo gavėjas apsieičia vietomis su lizingo davėju, ir dabar šis paveda lizingo gavėjui pasiimti daiktą iš pardavėjo bei pareikšti jam visas pretenzijas, susijusias su daikto kokybe ar trūkumais⁵⁵.

Pagal LR CK 6.756 str. 1 d. pavedimo sutartimi viena šalis (įgaliotinis) įsipareigoja kitos šalies (įgaliotojo) vardu ir lėšomis atlikti tam tikrus teisinius veiksmus su trečiaisiais asmenimis. Įvertinę mokslininkų, manančių, kad lizingo santykiai labai panašūs į pavedimo teisinius santykius, argumentus ir palyginę LR CK pateiktas pavedimo ir lizingo formuluotes manome, kad toks požiūris galimas. Kadangi daikto pirkimo-pardavimo sutartį tarp lizingo davėjo ir pardavėjo, išties

⁵³ Bartusevičienė K. Sandoris vienas – mokesčiai skirtingi // Apskaitos ir mokesčių apžvalga. 2003. Nr. 10. P. 45.

⁵⁴ Pasak Kabatovos E. V. (Кабатова Е. В.) prie tokių autorių priskiriami: Bey E. M. De la symbiotique dans les leasing et credit-bail mobiliers. 1970; Champaud P. Le Leasing. 1965; Kogh und Haag. Die Rechts-natur des Leasingvertrags. Le Hays, 1968; Wagner A. Leasing als Geschäftsbesorgung? Tubingen, 1969, etc.

⁵⁵ Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. P. 42.

galime laikyti teisiniais veiksmais lizingo gavėjo sąskaitą, kadangi vėliau lizingo davėjo patirtos išlaidos yra padengiamos periodiniais mokėjimais. O pardavėjo informavimą apie tai, kad daiktas perkamas lizingo tikslais ir bus perduodamas lizingo gavėjui (LR CK 6.569 str.), manytume, galima laikyti veikimu įgalioto vardu. Šios teorijos atitikimą randame ir pardavėjui perduodant daiktą ne daikto savininkui (lizingo davėjui), bet tiesiogiai lizingo gavėjui (įgaliotiniui), kuris vėliau, jeigu taip susitarta sutartyje, jos galiojimo pabaigoje, perduodamas lizingo davėjui.

Tačiau, manome, kad yra daug skirtumų, leidžiančių daryti išvadas, jog lizingas savo teisine prigimtimi nėra kilęs iš pavedimo teisinių santykių. Visų pirma, lizingo (finansinės nuomos) sutarties esmė yra finansavimo funkcija, kurios pavedimo santykiuose nerandame. Taipogi svarbu pastebėti, kad lizingo gavėjo teisė savo vardu pareikšti visas pretenzijas dėl daikto trūkumų, kokybės ar komplektiškumo, labiau primena reikalavimo perleidimo (LR CK šeštosios knygos VI skyrius), nei pavedimo teisinius santykius.

Kreditavimo ir lizingo sutarčių santykis turinio požiūriu yra artimas, kadangi abiem atvejais sutarties esmė ir tikslas yra tas pat – finansavimas. Dėl tos pačios priežasties **paskolos** ir lizingo santykis taip pat yra panašus. Šių teisės institutų panašumas atsispindi dar viename svarbiame požymyje – palūkanų mokėjime. Kadangi tiek paskolos gavėjas, tiek lizingo gavėjas už naudojamą finansais moka palūkanas.

Kreditavimo teisinių santykių panašumas į lizingo teisinius santykius yra preziumuojamas ne tik teorijoje, bet ir Lietuvos įstatymų leidėjo patvirtintuose teisės aktuose. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymo 24 straipsnyje randame ne tik lizingo tapatinimą su išperkamąja nuoma, bet ir vartojimo kredito sutartimi - vartojimo kredito sutartimi taip pat laikoma lizingo (išperkamosios nuomos) ar kita panašaus pobūdžio sutartis, pagal kurią prekės, esančios sutarties dalyku, pereina vartotojo nuosavybėn, kai per sutartyje nustatytą terminą sumokama prekės kaina, kredito palūkanos bei kiti su kredito suteikimu ir naudojimu susiję mokesčiai (jei jie yra). Tuo tarpu LR CK 6.886 str. 2 d. normoje, reglamentuojančioje vartojimo kredito sutartis, sakoma, kad vartojimo kredito sutartimi taip pat laikoma pirkimo–pardavimo išsimokėtinai (išperkamosios nuomos) ar kita panašaus pobūdžio sutartis, kai daiktai, esantys sutarties dalyku, vartotojo nuosavybėn pereina per šioje sutartyje nustatytą terminą sumokėjus daikto kainą, kredito palūkanas bei kitus sutartyje nustatytus mokesčius. Palyginus LR CK įtvirtintą vartojimo kredito sąvoką su pateikta LR vartotojų teisių gynimo įstatyme, matome, kad pastarajame vartojimo kredito sąvoka tapatinama su lizingo sąvoka. Manome, kad tai yra šių teisės normų kolizija, kuri atsirado tinkamai nesuderinus šiuose teisės aktuose vartojamų sąvokų. Sistemiškai ruošiant LR CK įstatymų leidėjas sąmoningai neįrašė LR CK 6.886 str. 2 dalyje lizingo (finansinės nuomos) sutarties, kadangi LR CK

6.567 str. 1 dalyje įtvirtinta yra nuostata, jog lizingo sutartis sudaroma tik verslo tikslais. Manome, kad Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatyme lizingo ir vartojimo kredito tapatinimas yra išlikęs dėl to, kad šie teisės aktai buvo priimti skirtingais laikotarpiais. T.y. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymo nauja redakcija įsigaliojo 2001 m. sausio 1d., kada dar nebuvo įsigaliojęs naujasis LR CK.

Tačiau tarp kreditavimo ir paskolos bei lizingo sutarčių yra nemažai skirtumų, kad būtų galima jas laikyti labai artimomis. Manytume pats svarbiausias skirtumas yra tas, kad pagal kreditavimo sutartį kredito gavėjui visada yra suteikiamos piniginės lėšos (kreditas), o pagal paskolos sutartį – pinigai arba rūšies požymiais apibūdinami suvartojami daiktai, tuo tarpu pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį piniginės lėšos niekada nebūna suteikiamos, o taip pat ir rūšies požymiais apibūdinami suvartojami daiktai, kadangi šios sutarties objektu gali būti tikrai nesunaudojami kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius (LR CK 6.568 str. 1 d.).

Be to, pagal paskolos ar kreditavimo sutartį paskolos davėjo (kreditoriaus) perduodami pinigai ar rūšies savybių turintys daiktai nuo jų perdavimo momento pereina paskolos (kredito) gavėjo nuosavybėn⁵⁶.

Manome, kad lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai yra atskira sutarčių rūšis, turinti labai daug kitų teisės institutų požymių ir bruožų. Tačiau dėl savo trinarės sudėties ir santykių įvairiapusiškumo išskirta į atskirą teisės institutą, kadangi negalime išskirti kažkurio teisės instituto dominavimo šiuose teisiniuose santykiuose. Manome, kad finansinės nuomos teisiniai santykiai yra kompleksiniai teisiniais santykiais, apimantys keleto teisinių santykių – tiek nuomos, tiek pirkimo-pardavimo, tiek pavedimo, tiek paskolos, tiek kreditavimo teisinių – bruožus.

---

⁵⁶ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 7.

2. Lizingo (finansinės nuomos) civiliniai teisiniai santykiai

„Teisiniai santykiai yra apibrėžiami kaip teisės normomis sureguliuoti ir dėl to socializuoti žmonių santykiai, kurių dalyviai tarpusavyje susaistyti privalomos abipusių teisių ir pareigų pusiausvyros, kurią gina valstybė“⁵⁷. Teisiniai santykiai taip pat apibrėžiami, „kaip teisės normomis sureguliuoti visuomeniniai santykiai, kurių dalyviai turi valstybės garantuotas subjektines teises ir teises pareigas“⁵⁸.

Civiliniai teisiniai santykiai yra viena iš teisinių santykių rūšių. Juos galima apibrėžti kaip teisinius santykius, atsirandančius dėl turtinių arba kai kurių neturtinių teisių santykių. Tačiau „civilinės teisės mokslas teisinius santykius apibrėžia kaip civilinės teisės normų pagrindu dėl materialinių ar nematerialinių gėrybių atsirandantį teisinį santykį, kurio dalyviai turi teisinę autonomiją bei turtinį atskirtumą ir dalyvauja jame kaip lygiateisiai teisių ir pareigų subjektai“⁵⁹.

Iš aukščiau pateikto civilinių teisių santykių apibrėžimo, galime išskirti pagrindinius šių santykių elementus: subjektas (-ai), objektas ir turinys (teisinio santykio dalyvių (subjektų) subjektinės teisės ir pareigos⁶⁰. Verta paminėti, kad civiliniai teisiniai santykiai, sujungiantys visus aukščiau paminėtus elementus, atsiranda juridinių faktų pagrindu.

Taigi norėdami apibrėžti lizingą (finansinę nuomą) kaip civilinį teisinį santykį galime sakyti, kad lizingas (finansinė nuoma) yra civilinės teisės normų pagrindu atsirandantys turtiniai santykiai, tarp subjektų, kurių vienas įsipareigoja įsigyti nuosavybės teise daiktą iš trečiojo asmens ir perduoti jį naudotis kitai šaliai, o ši įsipareigoja mokėti už daikto naudojimą periodines įmokas. Kaip ir visi civiliniai teisiniai santykiai, taip ir lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai, atsiranda juridinio fakto, šiuo atveju sutarties, pagrindu.

Šiame darbe analizuojami lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai atsiradę dėl lizingo sutarties:

- tarp lizingo davėjo ir pardavėjo, įsigyjant lizingo sutarties objektą nuosavybės teise. Svarbu pastebėti, kad šie santykiai atsiranda ne lizingo sutarties, o atskiros – pirkimo-pardavimo
- tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo – lizingo sutarties pagrindu;
- tarp lizingo gavėjo ir pardavėjo – pirkimo-pardavimo sutarties tarp lizingo davėjo ir pardavėjo pagrindu.

2.1. Lizingo (finansinės nuomos) teisių santykių subjektai

⁵⁷ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia. 2000, P. 318.

⁵⁸ Valstybės ir teisės teorija : mokymo priemonė. atsak. redaktorius Vansevičius S. Vilnius: Mintis, 1989. P. 138.

⁵⁹ Vitkevičius P. Civilinė teisė : vadovėlis. Kaunas: Vijusta, 1997. P. 44.

⁶⁰ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia. 2000, P. 331.

Lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai yra ypatingi ir sudėtingi tuo, kadangi jų pagrindą sudaro lizingo sutartis, pasirašoma tarp dviejų subjektų, įpareigojanti vieną iš šalių sudarant kitą sutartį nuosavybės teise įsigyti daiktą, kuris ir tampa šių teisinių santykių objektu. „Civiliniuose teisiniuose santykiuose subjektu gali būti kiekvienas asmuo (fizinis ar juridinis), kuriam civilinės teisės normos suteikia galimybę būti civilinių teisių ir pareigų subjektu“⁶¹. Tuo tarpu finansinės nuomos teisinių santykių subjektų ratas yra ribotas. Todėl labai svarbu išanalizuoti lizingo (finansinės nuomos) teisiniuose santykiuose dalyvaujančius subjektus – lizingo davėją, lizingo gavėją ir lizingo dalyko pardavėją.

2.1.1. Lizingo davėjas, kaip lizingo teisinių santykių subjektas

Centrine figūra, sujungiančia likusius du lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių subjektus, galime laikyti lizingo davėją. Lizingo davėjas šiuose teisiniuose santykiuose dalyvauja sudarant abu sandorius, kurie ir sudaro finansinės nuomos esmę – sutarties dalyko pirkimo-pardavimo ir jo perdavimo atlygintinam naudojimuisi sandorius.

Vadovaujantis LR CK 6.567 straipsniu lizingo davėjas yra bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo, kuris įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais už užmokestį.

Manome, kad šioje darbo dalyje svarbu atsakyti į klausimus – kokie pelno asmenys gali užsiimti lizingo teikimo paslaugomis? Kokie papildomi reikalavimai nustatyti įstatymo leidėjo šiems asmenims?

Pagal Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo⁶² 3 straipsnio 1 dalies 3 punktą lizingas (finansinė nuoma) yra priskiriamas prie finansinių paslaugų. Pagal šį įstatymą finansinėmis paslaugomis gali verstis tiek finansų įmonės⁶³, tiek kredito įstaigos⁶⁴. Bet kokia veikianti įmonė norinti tapti finansinėmis paslaugomis besiverčiančia įmone gali pradėti teikti finansines paslaugas

---

⁶¹ Vitkevičius P. Civilinė teisė : vadovėlis. Kaunas: Vijusta, 1997. P. 46.

⁶² Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas, patvirtintas 2002 m. rugsėjo 10 d., Nr. IX-1068, Valstybės žinios 2002, Nr. 91-3891.

⁶³ **Finansų įmonė** – Lietuvos Respublikos įmonė arba užsienio valstybės įmonės padalinys, kuris veikia Lietuvos Respublikoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir verčiasi vienos arba daugiau LR Finansų įstaigų įstatyme nurodytų finansinių paslaugų teikimu.

⁶⁴ **Kredito įstaiga** – Lietuvos Respublikos įmonė ar įstaiga arba užsienio valstybės įmonės padalinys, veikiantis Lietuvos Respublikoje, kurie turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių bei jų skolinimu, taip pat turintys teisę verstis dalies ar visų kitų šio LR Finansų įstaigų įstatyme nustatytų paslaugų teikimu ir prisiimantys su tuo susijusią riziką bei atsakomybę.

tik gavusi licenciją (leidimą) jas teikti, jeigu Lietuvos Respublikos įstatymai nustato, kad tokia licencija (leidimas) yra būtina (Finansų įstaigų įstatymas 9 str. 3 d.). Tiek LR Finansų įstaigų įstatyme, tiek LR CK, tiek kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose tam tikrų veiklų licencijavimą, nėra reikalavimo, kad įmonė, norinti verstis lizingo veikla, privalo gauti licenciją. Pažodžiui aiškinant LR CK normas, reglamentuojančias lizingo (finansinės nuomos) teisinius santykius, gali susidaryti vaizdas, kad šia finansine veikla gali užsiimti bet kuris juridinis asmuo turintis noro ir galimybių finansuoti kitų asmenų veiklą (teikti lizingo paslaugas). Tačiau sistemiškai, vertinant LR CK ir LR Finansų įstaigų įstatymą galime padaryti priešingą išvadą. Įstatymų leidėjas lizingo davėjui taiko aukštesnius kokybinius reikalavimus, nei kitiems juridiniams asmenims, užsiimantiems kitomis ūkinėmis veiklomis. Finansų įstaigų įstatyme yra numatytos finansų įstaigų priežiūros institucijos, kurių tikslas stebėti ir vertinti finansų įstaigų veiklą, užtikrinti jų saugumą ir patikimumą, vertinti rizikingumo laipsnį. Taigi darytina išvada, kad lizingo davėju gali būti ne bet kuris juridinis asmuo, o tik tas, kuris atitinka finansų įmonei ar kredito įstaigai keliamus saugumo, patikimumo ir kitus reikalavimus, nustatytus LR Finansų įstaigų įstatyme. Todėl nieko nuostabaus, kad Lietuvoje lizingo paslaugas daugiausiai teikia komercinių bankų dukterinės įmonės (UAB „Hansa lizingas“, UAB „SEB VB lizingas“, UAB „Snoro lizingas“, UAB „Parex lizingas“ ir kt.)⁶⁵.

Skirtingose valstybėse lizingo davėjui yra taikomi skirtingi reikalavimai. Štai „**Prancūzijoje** lizingo operacijas gali vykdyti komercinės įmonės, o jei tai nuolatinė veikla, lizingo davėjas turi būti kredito institucija“⁶⁶. Svarbu ir tai, kad „be pagrindinių operacijų, lizingo kompanijos gali užsiimti, taip vadinamomis susijusiomis operacijomis (paprastoji nuoma, draudimas, kitų bendrovių akcijų pirkimas ir valdymas) (1984 m. įstatymas, 5 ir 6 str.)“⁶⁷.

Vadovaujantis lizingo (finansinės nuomos) teisinius santykius reglamentuojančiais teisės aktais **Rusijos Federacijoje** lizingo kompanija (firma) gali būti komercinės organizacijos (Rusijos Federacijos rezidentai arba nerezidentai) vykdančios savo steigimo dokumentuose numatytas lizingo davėjų funkcijas ir Rusijos Federacijos įstatymų nustatyta tvarka gavusios leidimus (licencijas) verstis lizingo veikla (Rusijos Federacijos Lizingo įstatymo 5 str. 1 d.)⁶⁸.

⁶⁵ <http://www.lease.lt/> prisijungimo laikas: 2006-12-01.

⁶⁶ Mesnooh C.J. Law and Business in France: a Guide to French Commercial and Corporate Law. Boston, M Nijhoff, 1994.

⁶⁷ Гавальда К., Стуфлес Ж. Банковское право: учреждения - счета - операции- услуги. Москва: Финстатинформ, 1996. P. 309.

⁶⁸ Rusijos Federacijoje lizingo (finansinės nuomos)(rus. финансовая аренда) teisinius santykius reglamentuoja Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации, принят ГД ФС РФ 21.10.1994 года, N 51-ФЗ), tačiau pats svarbiausias dokumentas, kuris išsamiau apibrėžia finansinės nuomos santykius yra Federalinis lizingo įstatymas (Федеральный закон о лизинге, принят ГД ФС РФ 9 октября 1998 года, N 164-ФЗ).

Belgijos karalystėje karališkuoju dekretu Nr. 55, priimtu 1967 m. lapkričio 10 d., yra nustatyta, kad lizingo (finansinės nuomos) veikla gali užsiimti tik tos bendrovės, kurios yra gavusios specialų Ekonomikos ministerijos leidimą⁶⁹.

Bendrovės, norinčios užsiimti lizingo veikla **Italijoje**, pagal įstatymą Nr.197/1991, turi būti registruotos Finansų ministerijos patvirtintame sąraše. „Ministerija apie šią registraciją praneša Italijos Centriniam Bankui. Ministerija nustato tam tikrus kriterijus (operacijų dydžio, rūšies ir t.t.), kuriuos atitinkančios lizingo bendrovės yra įtraukiamos į atskirą sąrašą ir jas prižiūri Italijos Centrinis Bankas. Italijoje lizingo bendrovės, taip pat, turi atitikti tam tikrus reikalavimus: mažiausiai, vienas nuolatinis ir vienas pakaitinis auditorius turi būti registruoti auditorių sąraše arba būti sertifikuoti; per 30 dienų nuo metinės finansinės ataskaitos patvirtinimo bendrovė privalo Užsienio valiutos biurui (Foreign Exchange Bureau) pateikti sąrašą vadovaujančių asmenų (direktoriaus, nuolatinio auditoriaus, vyriausiojo vadybininko), su jų patvirtintais dokumentais apie prieš tai buvusias darbovietes. Tokia informacija Užsienio valiutos biurui turi būti pateikiama kiekvieną kartą pasikeitus direktoriui, vyriausiajam vadybininkui ar auditoriui; taipogi Užsienio valiutos biurui bendrovės kartu su kasmetine finansine ataskaita privalo pateikti atnaujintus bendrovės akcininkų sąrašus“⁷⁰.

Kaip matome, iš įvairių valstybių praktikos, reikalavimai keliami lizingo davėjui kiekvienoje valstybėje yra skirtingi, priklausomai nuo tos valstybės teisinio reguliavimo. Tačiau manome, kad visais atvejais, taip pat ir Lietuvoje, lizingo subjektas yra laikytinas specialiuoju. Kadangi asmeniui, norinčiam užsiimti finansinės nuomos veikla, yra keliami tam tikri griežtesni reikalavimai, nei kitiems ūkinių-komercinių santykių subjektams. Manome, kad LR Finansų įstaigų įstatymas susiaurina subjektų, galinčių būti lizingo davėjais ratą, nors LR CK 6.567 str. 3 d. ir yra įtvirtinta, kad lizingo davėju gali būti bet kuris pelno siekiantis juridinis asmuo. Tačiau LR Finansų įstaigų įstatymo 4 str. 1 d. yra nuostata, kad finansų įstaiga turi atitikti šio įstatymo 2 str. 42 d., t.y. deklaruoti ūkinę veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (steigimo dokumentuose, licencijose, patentuose ir kt.), kad asmuo teikia finansines paslaugas, taip pat užsiimti veikla, kurios pagrindinę dalį sudaro finansinių paslaugų teikimas.

Tokiu būdu atsiranda tam tikras specifiškumas padedantis atskirti lizingą nuo kitų panašių teisinių santykių.

⁶⁹ http://www.inglease.be/lea_2_0_cad_e.htm // prisijungimo laikas: 2006-12-03.

⁷⁰ Leasing Lessons of Experience Conference-room paper prepared within the framework of the Regional Advisory Services Programme of the Coordinating Unit for Operational Activities of the UN/ECE for the Project Group on "FINANCIAL POLICIES FOR STRENGTHENING SMEs THROUGH MICROCREDIT AND CREDIT GUARANTEE SCHEMES" of the Southeast European Cooperative Initiative (SECI), Geneva, September 1997.

2.1.2 Lizingo gavėjas, kaip lizingo teisinių santykių subjektas

Dar vienas lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių subjektas, keliantis nemažai teisinių diskusijų yra lizingo gavėjas. LR CK 6.567 str. 1 d. reglamentuota, kad viena šalis (lizingo davėjas) įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais. Pažodžiui aiškinant šią LR CK sąvoką atrodytų aišku, kad lizingo gavėju gali būti tik tas juridinis asmuo arba fizinis asmuo, kuris verčiasi ūkine-komercine veikla (verslininkas) arba profesine veikla (gydytojas, notaras, advokatas ir t.t.).

Toks reglamentavimas Lietuvoje sukėlė nemažai diskusijų dėl to, ar fizinis asmuo nebūdamas verslininku ir nesiversdamas profesine veikla, o būdamas vartotoju, gali būti lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių subjektu?

R. Juodka mano, kad „vadovaujantis tokiu reglamentavimu išeitų, kad fiziniai asmenys nebegalės asmeniniais tikslais sudaryti lizingo sutarčių dėl automobilių ir kitų objektų. Be to, ši nuostata bus labai sunkiai įgyvendinama, nes kontroliuoti jos laikymosi būtų praktiškai neįmanoma“⁷¹. Panašios nuomonės laikosi ir G. Lisauskas teigdamas, kad toks „aiškinimas, kada finansinės nuomos nuostatų taikyti pagal LR CK negalima tuo atveju, kai lizingo gavėjas yra vartotojas, sutarčių teisės požiūriu nebūtų logiškas, nes santykių esmė išlieka ta pati, t.y. lizingo davėjas šiuo atveju taip pat turi tik finansinį interesą“⁷². Kitokios nuomonės laikosi I. Dainauskienė teigdama, kad „lizingo gavėju gali būti bet kuris juridinis asmuo, nepriklausomai nuo jo nuosavybės tipo: valstybinė įmonė ar organizacija, kooperatyvas, maža įmonė ar akcinė bendrovė“⁷³. Negalime sutikti su I. Dainauskienės nuomone, kad lizingo subjektais gali būti tik juridiniai asmenys, kadangi toks lizingo gavėjo sąvokos interpretavimas nepagrįstai susiaurina CK įtvirtintą reguliavimą. Mes manome, kad lizingo gavėju gali būti ir fiziniai asmenys, besiverčiantys ūkine komercine veikla arba profesine veikla, kas ir buvo paminėta anksčiau.

Su panašia problema susiduria ir Rusijos teisininkai, kadangi Rusijos Federacijos civiliniame kodekse taip pat įtvirtinta panaši lizingo sąvoka, pabrėžianti verslo tikslą, kas leidžia daryti prielaidą, kad lizingo gavėjas gali būti tik verslininkas. Nemažai Rusijos teisininkų mano, kad lizingo gavėjas yra juridinis asmuo, užsiimantis ūkine-komercine veikla, arba fizinis asmuo,

⁷¹ Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia, 2000 Nr. 4-5. P. 31.

⁷² Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P. 17.

⁷³ Dainauskienė I. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. - Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996. P. 8.

užsiimantis ūkine-komercine veikla ir užsiregistravęs kaip verslininkas, gaunantis naudoti daiktą pagal lizingo sutartį⁷⁴. Nors yra ir tokių teisės teoretikų, kurie tokį imperatyvų reguliavimą laiko teisės spraga⁷⁵.

V. Mizaras pakankamai vienareikšmiškai teigia, kad lizingo gavėju gali būti bet kuris juridinis ar fizinis asmuo. Tačiau pastebi, kad reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jei lizingo gavėjas yra vartotojas (fizinis asmuo), kuris lizingo būdu nuomoja daiktą asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti, tai lizingo sutarčiai atitinkamai taikomos vartojimo kredito normos (CK 6.886-6.891 str.)⁷⁶.

Argumentai, pagrindžiantys šią nuomonę yra pakankamai svarūs, kadangi tiek Vartotojų teisių gynimo įstatyme, tiek LR CK 6.886 str. yra numatyta, kad vartojimo kredito sutartimi laikoma ir pirkimo-pardavimo išsimokėtinai (išperkamosios nuomos) ar kita panašaus pobūdžio sutartis, kai daiktai, esantys sutarties dalyku, vartotojo nuosavybėn pereina per šioje sutartyje nustatytą terminą sumokėjus daikto kainą, kredito palūkanas bei kitus sutartyje nustatytus mokesčius. G. Lisauskas prideda, kad sistemiškai aiškinant LR CK finansinės nuomos ir vartojimo kredito skyrių normas darytina išvada, kad vartojimo lizingo atveju turėtų būti taikomos finansinės nuomos nuostatos (bent jau išperkamajai nuomai) ir fakultatyviai, vartojimo kredito nuostatos. Taip būtų užtikrinama tiek lizingo davėjo finansinio intereso apsauga, tiek vartotojų teisių gynimas⁷⁷.

Manome, kad vienareikšmiškai visais atvejais negalime teigti, kad finansinės nuomos teisiniai santykiai yra vartojamasis lizingas, kada viena iš sutarties šalių yra vartotojas. Kadangi neaišku, kaip vertinti tokius santykius, kur lizingo gavėjas yra vartotojas, kuris naudoja daiktą didžiąją dalį daikto ekonominio tarnavimo laikotarpio, bet sutarties galiojimo pabaigoje neperima daikto nuosavybės teise, nors ir būtų sumokėjęs visą arba didesnę dalį daikto vertės. V. Mizaras, mano, kad šiuo atveju privalu taikyti vartojimo kredito normas. Manome, kad esant tokiai situacijai vartojimo kredito normų taikymas pilna apimtimi neapgintų vartotojo interesų, kadangi vartotojas tiek vadovaujantis LR CK 6.888 str. 2d., tiek 6.574 str. būtų įpareigotas lizingo davėjui gražinti daiktą ir sumokėti visus priskaičiuotus mokesčius, įskaitant palūkanas ir negautas pajamas. Esant šioms aplinkybėms vartotojo pareiga gražinti gautą daiktą lizingo davėjui ir sumokėti visus jam priskaičiuotus mokesčius, būtų neproporcingai didelė bauda ir tai suteiktų vartotojui teisę ginti savo interesus, pripažįstant tokią baudą nesąžininga, remiantis LR Vartotojų teisių gynimo įstatymo 11

⁷⁴ Талье И. К., Абашина А. М., Бражникова Л. Н., Леонтьева Е. В. Аренда и лизинг: Определение. Общ. понятие. Бух.учет и оформление. Москва: Филинь, 1997. P. 83.

⁷⁵ Романец Ю. В. Система договоров в гражданском праве России. Москва: Юрист, 2001. P. 351.

⁷⁶ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 8.

⁷⁷ Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P. 17.

str. 1 p. 6 d. dėl nustatytos neproporcingai didelės vartotojo civilinės atsakomybės už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Manome, kad esant tokiai situacijai turėtų būti taikomos vartojimo nuomą reglamentuojančios LR CK normos (6.504 – 6.511 str.) maksimaliai apsaugančios ir ginančios vartotojo interesus.

Finansinės nuomos prigimtis ir esmė, kas jau buvo nagrinėta prieš tai, suteikti lizingo gavėjui galimybę pasinaudojant papildomais finansiniais resursais vykdyti verslą, t.y. pasinaudojant lizingo davėjo finansais įsigyti įrangą, techniką ar kitą daiktą, su kurio pagalba būtų uždirbami pinigai. Tais atvejais, kai viena iš finansinės nuomos sutarties šalių yra vartotojas, nors lizingo davėjas išlaiko finansinį interesą, lizingo gavėjo tikslas yra ne pasinaudoti lizingo davėjo finansais, o patenkinti savo ar šeimos poreikius.

LR Gyventojų pajamų mokesčių įstatyme⁷⁸ yra nustatyta, kad palūkanos už paimtą kreditą gyvenamajam būstui statyti arba jam įsigyti, sumokėtos banko, kitoms kredito įstaigoms arba finansų ministro sąraše nurodytiems užsienio valstybių fondams ir valstybinėms finansinėms institucijoms, kurių daugiau kaip 50 procentų akcijų (dalių, paju) paketo turėtojai yra užsienio valstybių vyriausybės, taip pat palūkanos, sumokėtos finansų įmonei už gyvenamojo būsto finansinę nuomą (lizingą), gali būti atimamos iš Lietuvos gyventojų pajamų (21 str. 1 d.). Šiuo atveju darytina išvada, kad viena iš finansinės nuomos sutarties šalių yra vartotojas, o kadangi pagal LR CK šeštosios knygos XXX skyriaus normas lizingo gavėju gali būti tik juridinis asmuo arba verslininkas, lygiagrečiai yra taikomos vartojimo kredito normos. Tačiau LR CK 6.886 str. 3 d. nurodoma, kad vartojimo kredito nuostatos netaikomos, kai pagal kredito sutartį kreditas suteikiamas įkeičiant nekilnojamąjį daiktą. Tokia pati nuostata yra įtvirtinta ir LR Vartotojų teisių gynimo įstatyme 24 str. 3 d. Todėl vadovaudamiesi LR teisės aktais atsiranda teisinis neapibrėžtumas, kadangi LR Gyventojų pajamų mokesčių įstatymo mokestinės lengvatos gyventojams yra taikomos, jeigu jie turtą įsigyja finansinės nuomos būdu. Tuo tarpu finansinės nuomos subjektu pagal LR CK vartotojas būti negali, o vartojamojo kredito nuostatos jam netaikytinos, kadangi nekilnojamąjį turtą jis įkeičia lizingo davėjui. Tada kyla klausimas – kokie teisiniai santykiai susiformuoja kada vartotojas įsigyja nekilnojamąjį turtą?

Nuomonė, kad finansinė nuoma negali būti vartojimo tikslu, yra įtvirtinta ir Otavos konvencijoje, kur nustatyta, jog konvencija netaikoma, kai lizingo gavėjas įsigyja turtą asmeniniais, šeimos, namų ūkio tikslais (1 str. 4 d.). V. Mizaras pastebi, kad kai kuriose valstybėse (pvz. **Prancūzijoje, Graikijoje, Belgijoje**) finansinės nuomos sandoriai gali būti sudaromi tik juridiniams

---

⁷⁸ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčių įstatymas, patvirtintas 2002 m. liepos 2 d. Nr. IX – 1007 // Valstybės žinios 2002, Nr. 73-3085.

asmenims finansuoti⁷⁹. Europos Sąjungoje yra valstybių, kuriose vartotojai taip pat naudojami finansinės nuomos paslaugomis, tačiau tai yra kvalifikuojama kaip vartojamasis kreditas ir tai yra reglamentuota atskirai teisės aktais. Štai „**Belgijos Karalystėje** 1992 m. birželio 12 d. priimtame teisės akte dėl vartojimo kredito yra ir vartojimo lizingo (*financieringshuur/crédit-bail*) sąvoka. Šiame įstatyme vartojimo lizingas yra apibrėžtas kaip kredito sutartis, kurioje viena šalis įsipareigoja perduoti kitai šaliai (vartotojui) teisę naudotis kilnojamu daiktu, o kita šalis sutinka mokėti periodinius mokėjimus ir sutartyje yra įtvirtinta arba numanoma galimybė įsigyti daiktą. Šiame įstatyme yra gausu nuostatų apsaugančių vartotoją, norintį pasinaudoti vartojimu lizingu⁸⁰. Nemažai teisės aktų pakeitimų ir pataisymų buvo padaryta **Vokietinos Federacinėje Respublikoje**, „siekiant apsaugoti vartotojų interesus įtraukiant nuostatas į sutarties sąlygas apie sutarties nutraukimą“⁸¹. Galima teigti, kad didžiausią įtaką įstatymų pakeitimams Europos Sąjungos valstybėse, susijusiems su vartotojų kreditu ir finansinės nuomos santykiais, padarė Europos Bendrijos Tarybos 1986 m. gruodžio 22 d. priimta direktyva 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo⁸².

Manome, kad ne tik juridinis asmuo ar verslininkas, bet ir vartotojas turėtų būti laikomas finansinės nuomos teisinių santykių subjektu. Tačiau siekiant tinkamai ir efektyviai apginti vartotojo interesus šiuose teisiniuose santykiuose derėtų koreguoti Lietuvos teisės aktus vartojamąjį lizingą reglamentuojant atskiru įstatymu. Manome, jog toks įstatymas būtinas, kadangi dabartinis teisinis reglamentavimas neatspindi realios situacijos rinkoje, nes didelė dalis lizingo bendrovių klientų yra vartotojai⁸³, o dabartinis lizingo (finansinės nuomos) teisinis reglamentavimas labai stabdo vartojamąjį lizingą.

2.1.3. Pardavėjas, kaip lizingo teisinių santykių dalyvis

Nors pardavėjas nėra finansinės nuomos (lizingo) sutarties šalis, tačiau jis tiesiogiai dalyvauja šiuose teisiniuose santykiuose, todėl pagrįstai priskirtinas prie šių teisinių santykių dalyvių.

⁷⁹ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 9.

⁸⁰ <http://www.kpmg.be/index.thtml/en/services/Tax/Leasing/definitions/Legal/index.html> //prisijungimo laikas 2006-12-04.

⁸¹ http://www.deutsche-leasing.de/leasing_law.html //prisijungimo laikas 2006-12-03.

⁸² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987L0102:EN:HTML> prisijungimo laikas 2006-12-04.

⁸³ Tokią išvadą galime padaryti išstudijavę Lietuvos lizingo asociacijos narių tinklapius. Lietuvos lizingo asociacijos narius galima rasti <http://www.lease.lt/> //prisijungimo laikas 2006-12-05.

Kadangi pardavėjas dalyvauja šiuose teisiniuose santykiuose pirkimo-pardavimo sutarties pagrindu, jam taikomi reikalavimai atsižvelgiant į LR CK šeštosios knygos XXIII skyriaus nuostatas, reglamentuojančias pirkimą-pardavimą.

Pardavėju gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys. Įstatymas gali nustatyti apribojimus – tai priklauso nuo konkretaus asmens teismo ir veiksnio, taip pat nuo perduodamo turto teisinio režimo. <...> Pardavėju turi būti daikto savininkas arba asmuo, valdantis daiktą patikėjimo teise. Tačiau įstatymo arba sutarties nustatytais atvejais pardavėju gali būti ir asmuo, kuris nėra perduodamo daikto savininkas. Taip yra, kai turta parduoda prekybos agentas (LR CK 2.152 str.), komisionierius (LR CK 6.780 str.), administratorius (paprastas administravimas – LR CK 4.240 str., visiškas administravimas – LR CK 4.241 str.), įkaito turėtojas, kai išieškojimas nukreiptas į įkeistą kilnojamąjį daiktą (LR CK 4.219 str. 5 d.) ir kitais atvejais⁸⁴.

Kada yra klasikinis lizingo modelis, kuriame dalyvauja trys dalyviai, tarp kurių yra ir pardavėjas, problemų su pardavėjo, kaip lizingo teisinių santykių subjekto, apibrėžimu neturime. Tačiau problemą išvelgiame tada kai vadovujamės LR CK 6.567 str. 1 d. įtvirtinta nuostata, kur įtvirtinta, jog lizingo (finansinės nuomos) skyriaus normos mutatis mutandis taikomos ir tais atvejais, kai lizingo davėjas yra nuomojamo daikto savininkas. Kitaip sakant, finansinės nuomos santykiuose dalyvauja tik du subjektai lizingo gavėjas ir lizingo davėjas, kuris kartu yra ir nuomojamo daikto savininkas. G. Lisauskas mano, kad „šią normą aiškinant gramatiškai ir logiškai tai reiškia ne ką kitą kaip teisinį tiesioginio lizingo pripažinimą finansinės nuomos rūšimi“⁸⁵.

Ankstesnėje darbo dalyje jau kalbėjome apie tai, kad lizingo teisiniuose santykiuose lizingo davėjas turi finansinį interesą, kuris atsispindi lizingo požymiuose – kad lizingo gavėjas pasirenka daiktą ir pardavėją, kad visa rizika susijusi su nuomojamo daikto eksploatacija ir išlaidomis yra nukeliama nuo lizingo davėjo pečių ir t.t. Vertindami situaciją, kada lizingo davėjas kartu yra ir nuomojamo daikto padavėjas matome, kad susiklosto situacija, kai lizingo davėjas įgyja kitas, papildomas funkcijas, kylančias iš pardavėjo išpareigojimų (LR CK 6.570 str., 6.573 str.), o ne tikrai vienintelę finansavimo funkciją. Todėl šiuo atveju negalėtume kalbėti apie tai, kad lizingo davėjas turi tikrai finansinį interesą. Pas lizingo davėją atsiranda interesas išnuomoti jam priklausantį daiktą, jį realizuoti ir t.t.

Taipogi verta pažymėti, kad pardavėjui kartu esant ir lizingo davėjui šie santykiai tampa labiau panašūs į nuomos ar pirkimo išsimokėtinai teisinus santykius, kadangi tada netenka prasmės

---

⁸⁴ Civilinė teisė: prievolių teisė // Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 277-278.

⁸⁵ Lisauskas G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39). P. 115.

tam tikros LR CK įtvirtintos nuostatos, atribojančios lizingo davėjo atsakomybę nuo pardavėjo atsakomybės, kadangi šie subjektai sutampa.

Reikia pastebėti, kad daugelyje pasaulio valstybių laikomasi nuomonės, kad pardavėjas tuo pačiu metu negali būti ir lizingo davėjas. Viena tokių valstybių yra JAV. Pagal JAV vieningo komercinio kodekso⁸⁶ nuostatas finansinės nuomos esmė yra „apsaugoti lizingo davėją nuo atsakomybės dėl netinkamo daikto, kadangi lizingo davėjas suteikia tikrai pinigus, o ne daiktą lizingo sutarčiai“⁸⁷. Štai kodėl JAV pagal vieningą komercinį kodeksą (§2A-102(1)(1)(i), §2A-103(1)(g)(i)-(iii)) reikalaujama, kad finansinės nuomos sutartyje „trečioji šalis, tarkim gamintojas, pristatytų daiktą pagal lizingo davėjo specifinius reikalavimus“⁸⁸. Taigi JAV svarbus lizingo gavėjo finansinis interesas ir jeigu jis prasiplečia (sutampant pardavėjui ir lizingo davėju) pagal JAV vieningą komercinį kodeksą tokių teisinių santykių negalime kvalifikuoti kaip finansinės nuomos. Pasak G.Lisausko, Prancūzijoje teisiniai santykiai, kuriuose pardavėjas kartu yra ir lizingo davėjas taip pat neatitiktų finansinės nuomos (credit-bail) modelio⁸⁹.

Teisės specialistai neskiria daug dėmesio pardavėjui finansinės nuomos teisinių santykių kontekste⁹⁰, kadangi jis nėra finansinės nuomos sutarties šalis ir jam taikomi visi reikalavimai kylantys iš pirkimo-pardavimo sutarties.

Manome, kad pagrindinė problema, susijusi su pardavėju kaip lizingo teisinių santykių subjektu jam sutampant su lizingo davėju, gali kilti dėl to, kad lizingo davėjas, kas jau buvo minėta anksčiau, yra specialusis subjektas, kuriam keliami papildomi reikalavimai, tuo tarpu pardavėjui taikomi bendrieji reikalavimai.

2.2. Lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių objektas

Subjektai, dalyvaujantys civiliniuose teisiniuose santykiuose, siekia patenkinti vieną ar kitą savo interesą, kuris išreiškiamas kaip civilinių teisinių santykių objektas. „Objektą civiliniuose

---

⁸⁶ US Uniform Commercial Code (1990 m. red.);

⁸⁷ Mayer David G. True Leases Under Attack: Lessors Face Persistent Challenges To True Lease Transaction // Journal of equipment lease financing . Fall 2005. Vol 23/No. 3 Part B. P. 19.

⁸⁸ Ten pat P. 19.

⁸⁹ Lisauskas G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39). P. 116.

⁹⁰ Dauguma teisės specialistų pamini pardavėją kaip finansinės nuomos teisinių santykių subjektą, tačiau jo daug nedetalizuoja ir neapartinėja, kadangi reikalavimai keliami pardavėjui ne iš finansinės nuomos sutarties, o iš pirkimo-pardavimo sutarties. Plačiau žiūrėti: Смирнов А. Л., Лизинговые операции. Москва: Консалтбанк, 1995. P. 6; Кабатова Е.В. Лизинг: правовое регулирование, практика. Москва : Инфра-М, 1998. P. 18-30.

teisiniuose santykiuose galima apibrėžti kaip vertybę, dėl kurių teisinių santykių subjektai dalyvauja teisiniuose santykiuose, arba vertybę, į kurią nukreiptos subjekto teisės ir pareigos, kad patenkinti savo interesą⁹¹. LR CK 1.97 str. 1 d. apibrėžiama, kad „civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės.“ LR CK įtvirtinta civilinių teisinių santykių objekto sąvoka yra labai plati, apimanti ne tik daiktus, bet ir veiksmus (LR CK 1.97 str.).

Dėl lizingo sutarties specifikos lizingo sutarties objektas siauresnis už bendrai LR CK įtvirtintą civilinių teisinių santykių objektą, ir apima tikrai nesunaudojamus kilnojamus ir nekilnojamus daiktus, išskyrus žemę ir gamtos išteklius (LR CK 6.568 str. 1 d.). Todėl praktikoje kartais kyla klausimas ar gali lizingo sutarties objektu būti paslaugos? Pvz., įsigyjant įrangą, kurios parvežimui ir montavimui lizingo gavėjas neturi lėšų, o pardavėjas nesutinka finansuoti. Ar tokiu atveju gali lizingo davėjas finansuoti tokios įrangos pargabenimą ir sumontavimą? Ar pargabenimo ir sumontavimo paslaugos bus laikomos lizingo sutarties objektu?

Manome, kad svarbu išskirti lizingo sutarties objekto požymius, kylančius iš lizingo objekto apibrėžimo. Visų pirma tai, kad lizingo objektu gali būti tik daiktai – iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai (LR CK 4.1 str.). Taigi lizingo sutarties objektu vadovaujantis LR CK negali būti know-how, kompiuterinės programos, licencijos, turtinės teisės, vertybiniai popieriai, kadangi šie objektai neatitinka daiktų apibrėžimo, įtvirtinto LR CK. Antra, sistemiškai aiškindami LR CK normas, reglamentuojančias lizingo (finansinės nuomos) teisinius santykius galime padaryti išvadą, kad lizingo sutarties objektas gali būti tik individualiais požymiais išsiskiriantys daiktai, nes tik tokiu būdu būtų užtikrintas LR CK šeštosios knygos XXX skyriaus normų taikymas. Kadangi, jeigu sutarties objektu būtų individualiais požymiais neapibrėžti daiktai, būtų neįmanoma apibrėžti, koks objektas yra perduodamas lizingo davėjo naudotis lizingo gavėjui ir tokia sutartį galėtume kvalifikuoti ne kaip lizingo (finansinės nuomos), o greičiau kaip paskolą ar kreditavimą. Trečia, sutarties objektu gali būti tik nesunaudojami kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai (LR CK 6.568 str. 1 d.). Nesunaudojamais daiktais laikomi daiktai, kurie, naudojami pagal paskirtį, ilgą laiką iš esmės nepakeičia savo vertės ir paskirties (LR CK 4.5. str. 2 d.).

Panašiai lizingo sutarties objektas yra apibūdinamas ir kitų valstybių teisės aktuose. Štai pavyzdžiui, Rusijos Federacijos Civilinio kodekso 666 str. įtvirtinta nuostata, kad „finansinės

---

⁹¹ Гражданское право России : учебник редактор З.И. Цыбуленко; Москва: Юристъ, 2000. Р. 42.

nuomos objektu gali būti bet kurie nesunaudojami daiktai, naudojami verslo tikslais, išskyrus žemę ir kitus gamtos objektus“. O štai Rusijos Federaliniame Lizingo įstatyme finansinės nuomos objekto sąvoka detalizuojama, nurodant, kad lizingo objektu gali būti transporto priemonės, pastatai, pastatų kompleksai ir t.t., išskyrus daiktus išimtus iš civilinės apyvartos. Nepaisant tokio aiškaus ir detalaus lizingo sutarties objekto išaiškinimo teisės aktuose, yra teisės specialistų manančių, kad lizingo sutarties objektų sąrašas yra platesnis. Vienas tokių autorių yra Aleksejus L. Smirnovas (Алексей Л. Смирнов), kuris skirstydamas lizingo sutarties objektus į rūšis kaip vieną iš savarankiškų sutarties objektų rūšių išskiria ir licencijas, know-how, programinę įrangą⁹².

LR CK 6.568 str. pirmoje dalyje taip pat įtvirtinta nuostata, kad finansinės nuomos sutarties objektu negali būti žemė ir gamtos išteklių. Įstatymų leidėjas nepaaiškina kodėl žemė negali būti lizingo sutarties objektu. Mes manome, kad minėti objektai negali būti lizingo sutarties objektu, kadangi jiems negali būti skaičiuojamas nusidėvėjimas, t.y. mokestiniais sumetimais. Tokią išvadą palaiko ir V.Mizaras: „daikto, kuris naudojamas lizingo būdu, amortizacija (nusidėvėjimas) yra vienas iš esminių kriterijų, kuriuo vadovaujantis atskiriamos dvi lizingo formos – finansinė nuoma ir operatyvinis (veiklos) lizingas. Be to, lizingo sutarties termino nustatymas siejamas su daikto nusidėvėjimo nustatymu“⁹³.

Lizingo sutarties objekto požymiai, įtvirtinti LR CK, leidžia daryti išvadą, kad lizingo sutarties objektu negali būti nei paslaugos (įskaitant lizinguojamos įrangos pervežimą, sumontavimą), nei intelektinės veiklos rezultatai, nei žemė ar gamtos išteklių. LR CK aiškiai apibrėžti visi galimi lizingo sutarties objektai.

Manome, kad toks lizingo sutarties objekto susiaurinimas LR CK nėra logiškas. Kadangi akivaizdu, kad ribojimas žemei ar intelektinės veiklos rezultatams būti lizingo sutarties objektais yra grindžiamas mokesčių teisės ir buhalterinės apskaitos nuostatomis. Manome, kad efektyviau būtų papildomus reikalavimus objektui, nustatytus LR CK, atsirandančius mokesčių ar apskaitos tikslais, perkelti į atitinkamus santykius reglamentuojančius teisės aktus, kadangi LR CK reglamentuoti bendrojo pobūdžio ribojimus finansinės nuomos sutarčiai nėra logiška ir efektyvu.

2.3. Lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių turinys

Civilinių teisinių turinį pasak prof. habil. dr. Pranciškaus Vaitkevičiaus, „sudaro veiksmai, sureglamentuoti subjektinėmis teisėmis ir pareigomis, kurios sudaro tų veiksmų vidinę formą, jų

⁹²Смирнов А. Л. Лизинговые операции. Москва: Консалтбанкир, 1995. Р. 6-7.

⁹³ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 10.

struktūrą, susieja tuos veiksmus į tam tikrą visybę – civilinio teisinio santykio sistemą, siekiančią užsibrėžto tikslo⁹⁴. Kitaip sakant, civilinių teisinių santykių turinys yra subjektų teisės ir pareigos, kylančios juridinių faktų pagrindu. Todėl šioje darbo dalyje aptarsime finansinės nuomos teisinių santykių dalyvių (subjektų) subjektines teises ir pareigas, atsirandančias finansinės nuomos sutarties pagrindu. Kadangi lizingo (finansinės nuomos) sutartys skirtingai nustato šalių teises ir pareigas kiekvienu konkrečiu atveju, todėl apsiribosime lizingo santykių visuma, bandysime išskirti aktualiausias problemas, susijusias su teisinių santykių turiniu.

Atsižvelgiant į tai, kad lizingo sutartis yra dvišalis sandoris, sudaromas tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo, tačiau į įsipareigojimų vykdymą įtraukiantis ir trečiasis šalis, manome, kad tikslinga būtų nagrinėti subjektų įsipareigojimus ir teises, kylančius iš lizingo sutarties, ir įsipareigojimus bei teises, kylančius pirkimo-pardavimo sutarties pagrindu. Manome, kad galima išskirti tokias, pagrindines, šių santykių subjektų teisių ir pareigų grupes:

1. lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisės ir pareigos, atsirandančios lizingo sutarties pagrindu;
2. lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisių ir pareigų apimtis priklausomai nuo prisiimamos atsakomybės;

2.3.1 Lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisės ir pareigos, atsirandančios lizingo sutarties pagrindu

Lizingo (finansinės nuomos) sutarties esmė, kas jau buvo paminėta anksčiau, yra lizingo gavėjo verslo finansavimas, tokiu būdu didinant apyvartines lėšas, ir lizingo davėjo pelno siekimas vykdant finansavimo funkciją. LR CK 6.567 straipsnyje pateikiama ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluota⁹⁵ lizingo (finansinės nuomos) samprata apima šiuos sutarties šalių tikslus ir atspindi pagrindinius jų veiksmus: lizingo davėjas įsipareigoja įsigyti nuosavybės teise sutarties objektą, kurį privalo perduoti naudotis kitai sutarties šaliai (lizingo gavėjui), o ši įsipareigoja naudoti jį pagal paskirtį ir sąlygomis, nustatytomis sutartyje, ir mokėti periodines įmokas už naudojimąsi šiuo objektu.

⁹⁴ Civilinė teisė. Bendroji dalis // Vilnius : Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006. P. 116.

⁹⁵ Tokia lizingo (finansinės nuomos) samprata atspindi LAT nutartyse nuo 2001 metų, kada dar nebuvo įsigaliojęs LR CK, paminėtinos bylos: 3K-7-440/2001, 2001 m. birželio 21 d. UAB „VB lizingas“ prieš Rimanto Bagvilo komercinę-gamybinę įmonę; 3K-3-123/2004, 2004 m. vasario 18 d. UAB „VB Lizingas“ prieš A.Stankovskos stomatologinę įmonę „Dentesta“; 3K-3-422/2005, 2005 m. rugsėjo 26 d. UAB „SEB VB lizingas“ prieš UAB „Integrita“; 3K-3-578/2006, 2006 m. spalio 26 d. UAB „A. J. Šokoladas“ prieš UAB „Dzūkija“.

Iš aukščiau paminėtų veiksmų galime išvesti pagrindines šalių teises ir pareigas:

- ✓ lizingo davėjo pareiga įsigyti ir perduoti sutarties objektą, ir teisė reikalauti periodinių mokėjimų už naudojimąsi sutarties objektu;
- ✓ lizingo gavėjo pareiga priimti sutarties objektą, jį prižiūrėti, tinkamai naudoti ir mokėti periodines įmokas lizingo davėjui.

Siekdamas tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimus lizingo davėjas turi sudaryti kitus jam privalomus arba papildomus sandorius (pirkimo-pardavimo sutartis, draudimo, jeigu tai numato lizingo sutartis, ir t.t.). Šiuo pagrindu lizingo davėjas sudaro daikto pirkimo-pardavimo sutartį su pardavėju ir įsigijus daiktą lizingo davėjui atsiranda pareiga perduoti šį daiktą lizingo gavėjui. LR CK 6.317 straipsnis numato pardavėjo pareigas, susijusias su daikto perdavimu, tačiau LR CK 6.570 straipsnyje yra numatyta išimtis iš bendros taisyklės, pagal kurią pardavėjas daiktą perduoda tiesiogiai lizingo gavėjui, jeigu lizingo sutartis nenumato ko kita. Lizingo gavėjas nėra daikto pirkimo-pardavimo sutarties šalis, tačiau vadovaujantis lizingo sutartimi daiktas privalo būti perduodamas lizingo gavėjui. Daikto perdavimo lizingo gavėjui momentas yra svarbus tuo aspektu, kad daikto perdavimo lizingo gavėjui nuosavybės teisė į jį pereina lizingo davėjui ir šiam atsiranda pareiga atsiskaityti su pardavėju, jeigu sutartis nenumato ko kita (6.317 str. 6 d.).

Perimant lizingo dalyką lizingo gavėjui atsiranda ir papildomų įpareigojimų – jam tenka lizingo davėjo, kaip pirkėjo, pareiga priimti sutarties dalyką. Taip pat, kaip pastebi V. Mizaras, „lizingo gavėjas privalo atlikti visus veiksmus, reikalingus daiktui priimti (LR CK 6.346 str.), o priimdamas lizingo dalyką, jis turi patikrinti daikto kokybę, kompleksškumą, kad išsiaiškintų galimus daikto trūkumus ar kitus neatitikimus sutarties sąlygoms. Jei daikto priėmimas pagal sutartį ar įstatymą turi būti įforminamas perdavimo-priėmimo aktu, tai jį turi pasirašyti asmuo, kuris privalo priimti lizingo dalyką (pvz., lizingo gavėjas). Tai, kad lizingo dalykas priimtas, reiškia, jog pardavėjo pareiga perduoti daiktą lizingo gavėjui ir lizingo davėjo pareiga lizingo gavėjui perduoti daiktą valdyti ir naudoti buvo įvykdytos“⁹⁶.

Reikia pastebėti, kad sutarties objekto perdavimas iš pardavėjo tiesiogiai lizingo gavėjui nėra privalomas, tai dispozityvi norma, kurią sutarties šalys gali keisti kaip tinkamos, išskyrus atvejus, kada įstatymai numato tam tikrų daiktų privalomą perdavimą ir įforminimą, pvz., perduodant nekilnojamąjį turtą.

Lizingo davėjo netinkamas įsipareigojimų vykdymas, t.y. sutarties objekto neperdavimas arba vėlavimas jį perduoti, yra kartu lizingo gavėjo teisių pažeidimas, kuris sukuria papildomas

---

⁹⁶ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 11.

teises – teisę nutraukti lizingo sutartį ir reikalauti nuostolių atlyginimo (LR CK 6.570 str. 2 d.). Svarbu pastebėti, kad lizingo gavėjo teisė nutraukti lizingo sutartį atsiranda nepriklausomai nuo to ar dėl lizingo davėjo, ar dėl pardavėjo kaltės sutarties objektas laiku nebuvo perduotas lizingo gavėjui. Tačiau teisė reikalauti nuostolių atlyginimo atsiranda tik esant lizingo davėjo kaltei (pvz., lizingo davėjas laiku nesumokėjo už daiktą ir t.t.). Dar vienas, papildomas lizingo gavėjo teisių gynimo būdas yra numatytas LR CK 6.570 str. 3 d., kur nustatyta, kad lizingo gavėjas turi teisę sustabdyti periodinių įmokų mokėjimą tol, kol lizingo davėjas tinkamai įvykdys savo prievolę perduoti daiktą. Lizingo gavėjo teisė nutraukti sutartį ir reikalauti nuostolių atlyginimo arba sustabdyti periodinių įmokų mokėjimą yra alternatyvūs lizingo gavėjo teisių gynimo būdai. Kurį geriausiai pasirinkti sprendžia pats lizingo gavėjas. Panašios nuostatos dėl gavėjo teisių gynimo yra įtvirtintos ir Otavos konvencijoje (12 str.).

Nors LR CK nuostatos, ginančios lizingo gavėjo teises ir nustatančios lizingo davėjo pareigas, susijusias su lizingo objekto perdavimu, atrodo pakankamai aiškios ir konkrečios, tačiau kartais Lietuvos teismams jos kelia abejonių.

Glima išskirti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 18 d. nagrinėtą civilinę bylą Nr. 3K-3-123/2004 tarp UAB „VB Lizingas“ ir A. Stankovskos stomatologinės įmonės „Dentesta“⁹⁷. Šioje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, mūsų nuomone, neproporcingai paskirstė teises ir pareigas, kylančias iš lizingo teisinių santykių, tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo. Šioje byloje LAT teisėjų kolegija teigia, kad įrangos sumontavimą (t.y. atitikimą lizingo gavėjo poreikiams) numatė pirkimo-pardavimo sutartis, o lizingo gavėjas buvo įpareigotas patvirtinti prekės priėmimą kaip tinkamą, pardavėjui įvykdžius ne pirkimo-pardavimo bet lizingo sutarties sąlygas, kurios buvo netapačios. Šioje byloje lizingo sutartimi nebuvo numatyta lizingo gavėjo teisė ir pareiga reikalauti iš pardavėjo sumontuoti įrangą. Kolegija mano, kad įrangos sumontavimu turėjo pasirūpinti lizingo davėjas. Kitaip sakant, teisėjų kolegija praplėtė lizingo davėjo pareigas, susiaurindama lizingo gavėjo pareigas ir tokiu būdu praplėsdama jo teises. Kadangi LR CK 6.573 straipsnyje yra numatyta, kad lizingo gavėjas turi visas pirkėjui priklausančias teises ir pareigas, išskyrus pareigą sumokėti už įsigytą turta, t.y. lizingo gavėjas priimdamas daiktą vertina ar jis atitinka visus keliamus kokybės, komplektiškumo ir papildomus reikalavimus, ar juo galima

---

⁹⁷ Trumpa bylos fabula: UAB „VB Lizingas“ (Ieškovas) ir A. Stankovskos stomatologinė įmonė „Dentesta“ (Atsakovas) sudarė lizingo sutartį, pagal kurią Ieškovas turėjo įsigyti stomatologinę įrangą ir perduoti Atsakovui. Ieškovas sudarė pirkimo-pardavimo sutartį su UAB „Infomedika“. Pastaroji pagal pirkimo-pardavimo sutartį turėjo sumontuoti įrangą, tačiau ją tikėtai pristatė Atsakovui. Tarp Atsakovo ir UAB „Infomedika“ buvo pasirašytas įrangos priėmimo perdavimo priėmimo-perdavimo aktas. UAB „Infomedika“ išrašė sąskaitą-faktūrą Ieškovui, kuri nebuvo apmokėta. Vėliau pasirašant kitą aktą Atsakovas įrangą grąžino UAB „Infomedika“. Byloje UAB Ieškovas prašė iš Atsakovo pritesiti nesumokėtas įmokas ir įpareigoti ją grąžinti stomatologinę įrangą.

naudotis pagal paskirtį, kadangi būtent tai yra aktualu lizingo gavėjui. Nors lizingo gavėjas ir nėra pirkimo-pardavimo sutarties šalis, tačiau jis turėtų tikrinti daikto atitikimą šios sutarties nuostatomis, kadangi daiktas yra perduodamas jam. Daikto perdavimas lizingo gavėjui yra juridinis faktas, sukeliantis teisinę pasekmę tiek lizingo davėjui (pareigą atsiskaityti su pardavėju už daiktą), tiek lizingo gavėjui (pareigą mokėti periodinius mokėjimus už naudojimąsi daiktu). Todėl lizingo gavėjas, priimdamas daiktą naudotis, patvirtina faktą, kad lizingo davėjas įvykdo savo prievolę – tinkamai perduoti daiktą. Manome, kad lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisės ir pareigos yra labai glaudžiai tarpusavyje susiję, kadangi vienos pareigos įvykdymas yra juridinis pagrindas atsirasti kitos šalies pareigoms. Todėl visais atvejais lizingo gavėjas priimdamas daiktą naudoti (nepriklausomai ar iš pardavėjo, ar iš lizingo davėjo) privalo tikrinti daikto atitikimą lizingo (finansinės nuomos) sutarties sąlygoms, kadangi įsigydamas daiktą nuosavybės teise lizingo davėjas daiktui kelia reikalavimus vadovaudamasis lizingo gavėjo duotais nurodymais, įtvirtintais lizingo sutartyje, jeigu ši nenustato ko nors kita.

Kitas svarbus momentas, susijęs su daikto perdavimu lizingo gavėjui, yra atsitiktinio daikto žuvimo ar sugedimo rizika. Kadangi pagal LR CK 6.571 str. 1 dalyje numatyta, kad daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina lizingo gavėjui nuo daikto perdavimo momento, jeigu sutartyje nėra numatyta kitaip. Ši taisyklė atspindi vieną iš esminių finansinių nuomos savybių, išanalizuota anksčiau, - visa rizika susijusi su lizingo sutarties eksploatavimu ir atsitiktiniu žuvimu priklauso lizingo gavėjui. Lizingo gavėjas turi pareigą elgtis su lizingo objektu kaip protingas šeimininkas – tinkamai naudotis juo, rūpintis, išlaikyti, atlikti einamąjį ir, priešingai nei bendroji pobūdžio taisyklėje, įtvirtintoje paprastosios nuomos atveju, kapitalinį remontą. To paties LR CK straipsnio penktojoje dalyje yra numatytos lizingo davėjo teisių gynimo būdai, kurie yra tapatūs lizingo davėjo teisių gynimo būdams, numatytiems 6.574 str., t.y. visos sutarties kainos sumokėjimas arba sutarties nutraukimas ir patirtų nuostolių kompensavimas. Šie lizingo davėjo teisių gynimo būdai bus aptarti tolimesnėje darbo dalyje.

Lizingo sutarties objekto perdavimo momento svarba pabrėžia ir Baltarusijos Respublikos civilinis kodeksas. Baltarusijos teisės specialistas, profesorius V.F Čigira (В.Ф. Чигира), pastebi, kad daikto perdavimo momentas lizingo davėjui yra labai svarbus dar ir tuo aspektu, kad nuo perdavimo momento pradedamas skaičiuoti sutarties galiojimo laikas⁹⁸.

Lizingo sutartis yra atlygintinė sutartis, kurią lizingo davėjas sudaro tikrai turėdamas finansinį interesą – suteikti finansus lizingo gavėjui naudotis, už atitinkamą užmokestį (palūkanas,

---

⁹⁸ Гражданское право : учебник для студентов по специальностям "Правоведение" и "Экономическое право" высших учебных заведений : 2 част / под общей редакцией В.Ф. Чигира // Минск : Амалфея, 2002. Р. 227.

administravimo mokestį). Lizingo davėjas savo užmokestį už suteiktas paslaugas gauna ne iš karto, kadangi iš pradinių įmokų kompensuojamos patirtos išlaidos, susijusios su daikto įsigijimu, ir tik lizingo sutarties vykdymo pabaigoje lizingo gavėjas gauna pajamas. Todėl pagrindinė lizingo gavėjo pareiga yra laiku mokėti periodinius mokėjimus lizingo davėjui.

Koks periodinis įmokos dydis nustatomas lizingo gavėjui? Tai lizingo gavėjo ir lizingo davėjo susitarimo klausimas, tačiau finansinio lizingo atveju periodiniai mokėjimai turi padengti didžiąją dalį (apie 70-90 procentų) sutarties objekto įsigijimo vertės.

Manome, kad analizuojant lizingo gavėjo pareigą mokėti periodinius mokėjimus svarbu išskirti ne mokėjimų dydį ar lizingo sumos sandarą, bet santykius, kurie susiklosto lizingo gavėjui pažeidžiant šią pareigą, t.y. nemokant arba vėluojant mokėti periodinius mokėjimus.

Manome, kad kalbant apie lizingo gavėjo atsakomybės ribas pažeidus lizingo sutarties sąlygas, susijusias su mokėjimais, svarbu išskirti du skirtingus požiūrius, susiformavusius kontinentinėje teisės sistemoje ir bendrosios teisės sistemoje, susijusius su lizingo davėjo nuostolių atlyginimu. Plačiau atsakomybę už sutarties sulaužymą šiose dviejose teisės sistemose aptaria E.V.Kabatova (E.B.Кабатова)⁹⁹, teigdama, jog anglų ir amerikiečių teisės požiūriu sutartis yra vienašalis kitos šalies įsipareigojimas ar įsipareigojimai, kuriuos ji įvykdys nepriklausomai nuo aplinkybių. Tuo tarpu kontinentinės teisės sistemoje yra susiformavęs visiškai priešingas požiūris, pagal kurį sutartis vertinama kaip dvišalis susitarimas ir atsakomybės atsiradimas dėl sutartinių įsipareigojimų pažeidimo siejamas su sutartį pažeidusios šalies kalte. Bendrosios teisės sistemos valstybėse susiklostė praktika pažeidus sutartį pažeidusi šalis įpareigojama atlikti tam tikrus veiksmus. Tuo tarpu kontinentinės teisės valstybėse sutarties pažeidimo atveju nukentėjusioji šalis turi teisę pasirinkti ar atlyginti nuostolius, atsiradusius sutarties pažeidimo pagrindu, ar reikalauti įvykdyti įsipareigojimą. Kaip viena iš nuostolių atlyginimo formų yra netesybos, kurios turi ne tik kompensuojamųjų, bet ir baudinių požymių. Tuo tarpu bendrosios teisės sistemoje netesybos yra grynai kompensacinio pobūdžio. Dėl aukščiau išvardintų skirtumų požiūriai į lizingo (finansinės nuomos) sutarties nevykdymo pasekmes, priklausomai nuo teisės sistemos, taip pat yra skirtingi.

LR CK 6.574 straipsnyje įtvirtinta, kad lizingo gavėjui pažeidžiant sutartį, lizingo davėjas gali reikalauti, kad lizingo gavėjas pašalintų sutarties pažeidimą, o jeigu lizingo gavėjas to nepadaro, lizingo davėjas turi teisę reikalauti sumokėti periodines įmokas prieš terminą arba nutraukti lizingo sutartį. Kai lizingo sutartis nutraukta, lizingo davėjas turi teisę reikalauti grąžinti jam sutarties objektą bei išieškoti iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolius, kad jie lizingo davėją grąžintų į tokią

---

⁹⁹ Plačiau žiūrėti: Кабатова Е. В. Лизинг: правовое регулирование, практика. Москва: Инфра-М, 1998. Р. 71-75.

padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį. Kaip matome, lizingo davėjas gali pats pasirinkti tokią nuostolių kompensavimo formą, kokia jam yra priimtinausia. Jeigu kalbėtume apie bendrosios teisės sistemos valstybę, tai čia visi papildomi mokėjimai (lizingo davėjo negautos pajamos) būtų laikomi ne bauda, o iš anksto aptartais nuostoliais.

Taigi LR CK numato dvi alternatyvias lizingo davėjo interesų gynimo priemones, iš kurių gali būti pasirinkta tik viena – arba reikalauti sumokėti periodinius mokėjimus, arba nutraukti sutartį išsireikalaujant sutarties objektą ir atsiradusius nuostolius.

Pirmasis lizingo davėjo interesų gynimo būdas nekelia abejonių, tačiau vertinant antrąjį, gali kilti klausimas, ar tokios nuostatos gali būti laikomos sąžiningomis lizingo gavėjo atžvilgiu? Ar tai nepablogina lizingo gavėjo padėties, kada jis privalo grąžinti lizingo objektą ir sumokėti visus nesumokėtus papildomus mokėjimus? Jeigu yra sumokėta didžioji dalis turto vertės ir dėl sutarties pažeidimo lizingo davėjas susigrąžina šį turtą bei reikalauja kompensuoti nuostolius, ar galima teigti, kad lizingo davėjas nepagrįstai praturtėja?

Manome, kad visų pirma reikia atkreipti dėmesį į lizingo davėjo siekius ir interesą sudarant lizingo (finansinės nuomos) sutartį. Kaip jau ne kartą buvo minėta anksčiau, lizingo davėjas turi išimtinai finansinį interesą sudarydamas lizingo (finansinės nuomos) sutartį. Lizingo gavėjo nemokumas, susigrąžinto sutarties objekto pardavimas ar antrinis išnuomojimas nėra lizingo davėjo veikla, taipogi yra papildomos finansinės ir laiko sąnaudos, kurių lizingo davėjas sudarydamas lizingo (finansinės nuomos) sutartį nenumato ir nesitiki.

Atsižvelgiant į tai, kad lizingo (finansinės nuomos) sutarties šalys yra verslininkai, manome, kad lizingo davėjo finansinio intereso gynimas grąžinant lizingo davėją į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį, yra sąžiningas, protingas ir tinkamai ginantis lizingo davėjo finansinį interesą. Iš lizingo gavėjo niekada nėra reikalaujama daugiau negu iš jo būtų pareikalauta, jeigu jis tinkamai įvykdytų sutartį. Tai patvirtina ir LR CK 6.574 straipsnio formuluote „lizingo davėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį“. T.y. visais atvejais lizingo gavėjas, prisiėmęs riziką sudarydamas sutartį, atsako tik tos sutarties ribose. Nuolatos naudojamas lizingo sutarties objektas nusidėvi, todėl jo vertė visada yra atvirkščiai proporcinga sumokėtoms lizingo gavėjo įmokoms. Todėl lizingo davėjas netinkamo sutarties vykdymo atveju susigrąžinęs objektą iš lizingo gavėjo gali reikalauti tik susidariusio skirtumo tarp jau padarytų įmokų ir objekto balansinės vertės kartu paėmus bei visos sumos, kurią jis būtų gavęs lizingo gavėjui tinkamai įvykdžius sutartį. Tokiu atveju lizingo davėjo sumokėta suma niekada nebus didesnė už sutartyje sulygtą sumą, todėl negalime laikyti, kad lizingo davėjas tokiu būdu nepagrįstai praturtėja.

Kaip vieną įdomiausių bylų, susijusių su lizingo davėjo teisių gynimu, būtų galima paminėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo septynių teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 21 d. išnagrinėtą civilinę bylą 3K-7-440/2001¹⁰⁰, kurioje teisėjų kolegija pasisakė, kad „lizingo gavėjo pareiga sumokėti nustatyto dydžio periodines įmokas bei kitus priklausančius mokėjimus (delspinigius, baudas) ir pareiga gražinti lizingo objektą yra visiškai skirtingos prievolės, kurių neįvykdymas sukelia skirtingus teisinius padarinius“. Šioje byloje buvo suformuota praktika, kad lizingo davėjui visada turi būti kompensuojama nutrūkus lizingo sutarčiai.

Manome, kad tiek lizingo davėjo, tiek lizingo gavėjo interesai yra pakankamai saugomi LR CK įtvirtintomis teisės normomis. Taipogi, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis teismas formuodamas teismų praktika atsižvelgia į lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisių ir pareigų pusiausvyrą bei aiškiai ir nuosekliai formuoja teismų praktiką ginant pažeistus lizingo davėjo interesus.

2.3.2. Lizingo davėjo ir lizingo gavėjo teisių ir pareigų apimtis priklausomai nuo prisiimamos atsakomybės

Iš prieš tai aptartos darbo dalies matome, kad lizingo gavėjas turi daugiau pareigų už lizingo davėją. T.y. logiškai įvertinus tai, galima daryti išvadą, kad lizingo davėjas yra stipresnė sutarties šalis. Tačiau lizingo (finansinės nuomos) teisiniuose santykiuose yra galimi variantai, kada lizingo davėjas įgyja papildomų pareigų, greta pareigos įsigyti ir perduoti lizingo gavėjui naudotis lizingo sutarties objektą.

Vieni tokių įsipareigojimų numatyti Otavos konvencijos aštuntame straipsnyje ir LR CK 6.571 str. trečioje dalyje, kur yra įtvirtinta lizingo davėjo atsakomybė už perduotą naudotis daiktų trūkumus, kai lizingo gavėjas pasiklivė lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis, taip pat kai lizingo davėjas darė įtakos lizingo gavėjui, kai šis rinkosi pardavėją ir sutarties objektą. Dažniausiai lizingo (finansinės nuomos) teisiniuose santykiuose lizingo gavėjas nurodo, koks daiktas jam reikalingas, iš ko ir už kiek jį reikia įsigyti. Tačiau V. Mizaras pastebi, kad „kartais lizingo davėjas gali nurodyti arba rekomenduoti lizingo gavėjui pardavėją ar lizingo dalyką (pvz., kai lizingo davėjas veikia

---

¹⁰⁰ Trumpa bylos fabula: UAB „VB Lizingas“ (Ieškovas) ir R.Bagvilio komercinė-gamybinė įmonė (Atsakovas) sudarė lizingo (finansinės nuomos) sutartį dėl vilkiko ir penkių puspriekabių. Atsakovui nesugebant atsiskaityti su Ieškovu šalys susitarė ir dalinai nutraukė lizingo sutartį gražinant Ieškovui vilkiką ir tris puspriekabas. Atsakovas ir toliau nesugebėjo atsiskaityti su Ieškovu, todėl pastarasis nutraukė lizingo sutartį, susigrąžino likusias dvi puspriekabas ir reikalavo, kad Atsakovas sumokėtų eilinius mokėjimus ir delspinigius.

bendradarbiaudamas su lizingo dalyko gamintojais ar pardavėjais); toks lizingas kartais vadinamas pardavimų pagalbos lizingu (angl. *sales aid leasing*)¹⁰¹.

Lizingo davėjo dalyvavimas renkant lizingo objektą, pardavėją ar jo daroma esminė įtaka šių pasirinkimui lizingo davėjui sukuria papildomų pareigų. Tiksliau – atsakomybę už nekokybiškus daiktus. T.y., lizingo gavėjas tokiu atveju gali pareikšti reikalavimus lizingo davėjui dėl nekokybiškų daiktų. Reikia pastebėti, kad kada pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį lizingo davėjas turi pareigą surasti ar parinkti daiktą arba pardavėją, tada taikomos LR CK 6.573 str. 3 d. normos, nustatančios lizingo davėjos atsakomybę už netinkamą daiktą, jeigu jis pasirinko pardavėją arba daiktą. Reikia pastebėti, kad lizingo sutarties šalys gali susitarti dėl papildomų teisių ar įsipareigojimų bei taisyklių dėl netinkamos kokybės daiktų pakeitimo, remonto ir panašiai.

Atsižvelgiant į lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių dispozityvumą lizingo davėjas ir lizingo gavėjas gali susitarti dėl sutarties sąlygų su papildomais lizingo davėjo įsipareigojimais. Lizingo davėjas gali prisiimti papildomas pareigas – apdrausti lizingo objektą, atlikti techninį aptarnavimą, apmokyti lizingo gavėjo personalą kaip tinkamai naudotis daiktu, užtikrinti nuolatinį techninį ir jei reikia programinį palaikymą ir t.t.

Be kita ko, norime pastebėti, kad iškilus teisminiam ginčui dėl lizingo davėjo ir lizingo gavėjo atsakomybės pagal sutartyje nurodytus įsipareigojimus esant neaiškumui arba dviprasmybei teismai linę situaciją vertinti lizingo gavėjo naudai. Iliustruodami tokius atvejus norėtume panagrinėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 24 dieną nagrinėtą civilinę bylą Nr. 3K-3-223/2004, UAB “Tradcon International” prieš Lietuvos ir Rusijos UAB “Luvel”¹⁰². Šioje byloje kaip viena iš atsakomybės sąlygų buvo nagrinėjama lizingo davėjo pareiga rūpintis perduotu daiktu. Nagrinėjamoje byloje lizingo gavėjas privalėjo apdrausti lizingo objektą, o jam to nepadarius apie tai informuoti lizingo davėją, kuris tokiu atveju apdrausti turėjo savo lėšomis ir išsireikalauti išlaidas iš lizingo gavėjo. Tačiau lizingo gavėjas apie tai, kad jis neapdraudė lizingo objekto, nepranešė lizingo davėjui. Lizingo objektui dingus ir iškilus žalos atlyginimo klausimui LAT trijų teisėjų kolegija pasisakė, kad „lizingo davėjui lizingo objekto draudiminė apsauga nuo nurodyto momento tapo jo kaip daikto savininko interesu, kadangi neapdraudęs daikto lizingo davėjas turėjo numatyti draudiminės rizikos galimybę. Dėl lizingo objekto praradimo ar sugadinimo atsiradę nuostoliai tapo ir lizingo davėjo nepakankamo rūpinimosi savo nuosavybe rezultatu. Teisėju

¹⁰¹ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 12

¹⁰² Trumpa bylos fabula: UAB “Tradcon International” (Ieškovas) perdavė Lietuvos ir Rusijos UAB “Luvel” (Atsakovas) valdyti ir naudotis vilkiką MAN 19403. Atsakovas neapdraudė vilkiko, kuris vėliau buvo pavogtas. Motyvuodamas tuo, kad vilkikas žuvo dėl nenugalimos jėgos, Atsakovas nemokėjo Ieškovui periodinių mokėjimų. Ieškovas reikalauja priteisti periodinius mokėjimus ir delspinigius.

kolegija konstatuoja, kad lizingo davėjas yra juridinis asmuo, užsiimantis pelno siekiančia veikla, todėl kiekvieno sandorio sudarymo bei vykdymo atveju turi įvertinti potencialių nuostolių atsiradimo galimybę. Lizingo davėjas būdamas lizinguojamo daikto objekto savininku turi pasirūpinti savo nuosavybe ta apimtimi, kiek to daikto neprivalo saugoti, jį išlaikyti lizingo gavėjas”. Teisėjų kolegija šiuo pagrindu remdamasi nepakankamu lizingo davėjo rūpestingumu, t.y. laikydamosi nuomonės, kad lizingo davėjas, kaip lizingo objekto savininkas, turi nuolatinę pareigą domėtis juo, sumažino lizingo gavėjui priteistiną sumą.

Manome, kad tokia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos nuomonė vargu ar pagrįsta, kadangi lizingo davėjas įgyja papildomą pareigą domėtis lizingo objekto būkle. Lizingo davėjas, suteikdamas lizingo objektą lizingo gavėjui naudotis ir valdyti, kartu perduoda jam ir visą atsakomybę už jį, kas ir padaro lizingo gavėją ekonominiu lizingo objekto savininku. Tai yra įtvirtinta ir LR CK 6.571 str., kuriame visa lizingo sutarties objekto atsitiktinio žuvimo ir sugedimo rizika perduodama lizingo gavėjui nuo objekto perėmimo valdyti momento.

Galime daryti išvadą, kad lizingo (finansinės nuomos) sutarties šalys gali susitarti dėl papildomų teisių ir pareigų, atsižvelgiant į jų poreikius, taip pat, kad kilus ginčui dėl sutarties šalies atsakomybės ribų ir esant neaiškumams teismui yra linkę praplėsti lizingo davėjo atsakomybės ribas lizingo gavėjo naudai.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Manome, kad darbo pradžioje iškelti tikslai - išanalizuoti LR CK teisės normas, reglamentuojančias lizingo teisinius santykius, ir palyginti su kitų valstybių ir tarptautiniu teisiniu reguliavimu; atskleisti lizingo teisinių santykių esmę, vietą civilinės teisės sistemoje ir santykį su panašiais teisės institutais; išanalizuoti lizingo teisinių santykių elementus, probleminius klausimus, kylančius dėl subjektų tarpusavio sąveikos, objekto; išanalizuoti lizingo teisinio reglamentavimo trūkumus Lietuvoje ir pabandyti atskleisti to priežastis, yra pasiekti. Apibendrinami atlikto darbo rezultatus pateikiame tokias išvadas ir pasiūlymus.

1. Tyrimo metu nustatyta, kad valstybės skirtingais teisės aktais reglamentuoja lizingo teisinius santykius. Vienose, kaip ir Lietuvoje lizingas yra reglamentuotas civiliniuose kodeksuose, kitose papildomuose įstatymuose, skirtuose lizingo teisiniams santykiams.

2. Analizuojant lizingo atsiradimą ir vystymąsi akivaizdi yra šių santykių ekonominė prigimtis, padariusi didelę įtaką prekybinių ir pramoninių santykių raidai. Lizingo atsiradimas ir vystymasis Didžiojoje Britanijoje bei Jungtinėse Amerikos Valstijose padeda suvokti šių teisių santykių išskirtinumą ir daugialypiškumą.

3. Lizingą bandoma rūšiuoti daugeliu aspektų, tačiau vieningo skirstymo nėra. Be to, skirtingose valstybėse skirtingai vertinami tokio paties turinio lizingo teisiniai santykiai, ypatingai galima išskirti bendrosios teisės sistemos valstybes. Tačiau, manome, kad galima išskirti dvi pagrindines lizingo rūšis pripažįstamas daugelio teisės specialistų – finansinį lizingą ir operatyvinį lizingą.

4. Lietuvos įstatymų leidėjas LR CK pateiktą lizingo sampratą susiaurina tikrai iki vienos iš lizingo rūšių – finansinio lizingo. Tai yra tikslingas ir naudingas įstatymų leidėjo sprendimas, siekiant palengvinti klasikinių lizingo teisinių santykių atskyrimą nuo kitų panašių teisės institutų.

5. Remiantis LR CK 6.567 str. 1 d. pateikta lizingo (finansinės nuomos) sutarties samprata, galime išskirti šiuos pagrindinius lizingo (finansinės nuomos) požymius: 1. lizingo (finansinės nuomos) sutarties objektą pasirenka lizingo gavėjas; 2. lizingo davėjas lizingo sutarties objektą įsigyja nuosavybės teise kurią išlaiko visą sutarties laikotarpį; 3. lizingo gavėjas sutarties objektą naudoja verslo tikslais; 4. lizingo (finansinės nuomos) sutarties nenutraukiamumas; 5. lizingo gavėjas yra lizingo sutarties objekto „ekonominis“ savininkas, o davėjas – juridinis.

6. Apžvelgę Lietuvos teisės aktus, kuriuose yra vartojama lizingo (finansinės nuomos) sąvoka galime padaryti išvadą, kad ši sąvoka naudojama nenuosekliai, todėl „lizingas“ įgyja dviprasmiškumą, kas apsunkina šių teisinių santykių raidą. Manome, kad būtų tikslinga

harmonizuoti teisės aktus, suvienodinant lizingo (finansinės nuomos) sąvokos naudojimą. Manome, kad reikėtų suderinti lizingo (finansinės nuomos) sąvokos naudojimą LR pelno mokesčio įstatyme, LR pridėtinės vertės mokesčių įstatyme, LR vartotojų teisių gynimo įstatyme atsižvelgiant į LR CK suformuotą lizingo (finansinės nuomos) sampratą.

7. Analizuojant lizingo (finansinės nuomos) santykių teisinę prigimtį svarbu nustatyti šių teisinių santykių ryšį su nuomos ir pirkimo-pardavimo teisiniais santykiais. Kadangi tiek nuoma, tiek pirkimas-pardavimas yra sudedamosios lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių dalys, todėl turi labai daug bendrų bruožų ir panašumų, kurie dažnai apsunkina šių teisinių santykių atskyrimą.

8. Lizingas (finansinė nuoma) yra daugialypis teisinis santykis turintis labai daug kitų teisės institutų požymių ir bruožų – nuomos, prikimo-pardavimo, kreditavimo, perleidimo, pavedimo ir t.t. Tačiau dėl savo trinarės sudėties ir santykių sudėtingumo Lietuvos įstatymų leidėjas LR CK jam skyrė atskirą šeštosios knygos XXX skyrių. Nors bendrosios teisės valstybėse lizingas yra laikomas viena specifinių nuomos sutarčių rūšių ir atskirai neregamentuojamas.

9. Lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai gali būti apibrėžiami kaip teisinių santykių trikampis, kur viena šalis įsipareigoja antrosios šalies nurodymu įsigyti daiktą iš trečiosios šalies ir perduoti jį naudotis antrajai šaliai verslo tikslams, o ši įsipareigoja mokėti periodinius mokėjimus pirmajai šaliai ir prisiimti visą naudą ir riziką gaunamą iš daikto.

10. Lizingo (finansinės nuomos) teisiniai santykiai apima trišalius santykius, atsirandančius tarp lizingo davėjo, lizingo gavėjo ir pardavėjo dviejų tarpusavyje susijusių sutarčių pagrindu. T.y. tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo - atsirandantys lizingo sutarties pagrindu; tarp lizingo davėjo ir pardavėjo – atsirandantys pirkimo-pardavimo sutarties pagrindu; tarp lizingo gavėjo ir pardavėjo – atsirandantys abiejų sutarčių pagrindu. Nepaisant lizingo (finansinės nuomos) trišalių santykių, ši sutartis išlieka dvišaliu sandoriu, sudaromu tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo.

11. Lizingo davėjui keliami reikalavimai kiekvienoje valstybėje yra skirtingi, priklausomai nuo tos valstybės teisinio reguliavimo. Tačiau manome, kad visais atvejais, taip pat ir Lietuvoje, lizingo subjektas yra laikytinas specialiuoju. Kadangi asmeniui, norinčiam užsiimti finansinės nuomos veikla, yra keliami tam tikri griežtesni reikalavimai, nei kitiems ūkinių-komercinių santykių subjektams. LR Finansų įstaigų įstatymas susiaurina subjektų, galinčių būti lizingo davėjais, ratą ir tokiu būdu atsiranda lizingo davėjo specifika padedanti atskirti lizingą nuo kitų panašių teisinių santykių.

12. LR CK 6.567 str. 1 d. įtvirtinta lizingo (finansinės nuomos) samprata susiaurina lizingo gavėjų subjektų ratą iki juridinių ir fizinių asmenų užsiimančių ūkine-komercine veikla. Manome,

kad ne tik juridiniai asmenys ar verslininkai, bet ir vartotojai turėtų būti laikomi finansinės nuomos teisinių santykių subjektais. Tačiau tam reikalingas teisės aktų teisės aktų pakeitimas. Siūlome priimti įstatymą, kuris reglamentuotų vartojimo lizingą.

13. Lizingo (finansinės nuomos) sutarties objektu vadovaujantis LR CK 6.568 str. 1 d. Gali būti tikrai nesunaudojami kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius. Manome, kad toks lizingo sutarties objekto susiaurinimas LR CK nėra logiškas. Kadangi akivaizdu, kad ribojimas žemei ar intelektinės veiklos rezultatams būti lizingo sutarties objektais yra grindžiamas mokesčių teisės ir buhalterinės apskaitos nuostatomis. Manome, kad efektyviau būtų papildomus reikalavimus objektui, nustatytus LR CK, atsirandančius mokesčių ar apskaitos tikslais, perkelti į atitinkamus santykius reglamentuojančius teisės aktus, kadangi LR CK reglamentuoti bendrojo pobūdžio ribojimus finansinės nuomos sutarčiai nėra logiška ir efektyvu.

14. Įvertinę LR CK lizingo (finansinės nuomos) reglamentavimą manome, kad tiek lizingo davėjo, tiek lizingo gavėjo interesai yra pakankamai saugomi LR CK įtvirtintomis teisės normomis. Tačiau Lietuvos teismai kartais be pagrindo nukrypsta nuo LR CK įtvirtintų lizingo sutarties šalių teisių ir pareigų bei jas praplečia arba susiaurina priklausomai nuo susiklosčiusios situacijos. Kita vertus, Lietuvos teismų praktika, susijusi su lizingo (finansinės nuomos) sutarties šalių atsakomybe, yra pakankamai nuosekli.

15. Lizingo (finansinės nuomos) sutarties šalių teisės ir pareigos yra įtvirtintos LR CK, tačiau išanalizavę Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių klausimu galime daryti išvadą, kad lizingo (finansinės nuomos) sutarties šalys gali susitarti dėl papildomų teisių ir pareigų, atsižvelgiant į jų poreikius, taip pat, kad kilus ginčui dėl sutarties šalies atsakomybės ribų ir esant neaiškumams teismai yra linkę praplėsti lizingo davėjo atsakomybės ribas lizingo gavėjo naudai.

SANTRAUKA

Pagrindinis magistro baigiamojo darbo tikslas yra išanalizuoti lizingo (finansinės nuomos) sampratą, pagrindinius elementus, lizingo teisinio reglamentavimo problemas Lietuvoje, išryškinti reglamentavimo privalumus ir trūkumus lyginant su kitų valstybių teisine baze ir tarptautiniais dokumentais, atskleisti teisinio reglamentavimo spragas. Magistro baigiamajame darbe trumpai apžvelgiama lizingo istorinė raida, trumpai analizuojamos dvi pagrindinės rūšys – finansinis ir operatyvinis lizingas. Analizuojama lizingo (finansinės nuomos) samprata Lietuvoje, lyginama su Europos lizingo bendrovių asociacijų federacijos (*Leaseurope*) pateikta ir tarptautiniuose teisės aktuose (1988 m. Otavos konvencija dėl tarptautinio finansinio lizingo) įtvirtinta lizingo samprata, išskiriami esminiai lizingo (finansinės nuomos) sutarties bruožai. Darbe taip pat nagrinėjama lizingo (finansinės nuomos) teisinė prigimtis, esminiai panašumai su nuomos, pirkimo-pardavimo, kreditavimo, pavedimo, paskolos teisiniais santykiais, išskiriamos pagrindinės teorijos bei nurodomi teisės specialistai, palaikantys lizingo (finansinės nuomos) kilmės teoriją iš nuomos ir pirkimo-pardavimo iš teisinių santykių. Magistro baigiamajame darbe daug dėmesio skiriama problemai - kokiais kriterijais remiantis atriboti aukščiau paminėtus, panašius teisės institutus nuo lizingo (finansinės nuomos). Magistro darbe taip pat pateikiama lizingo (finansinės nuomos) civilinių teisės santykių analizė. Išsamiai analizuojama: lizingo davėjo kaip specialius subjekto samprata Lietuvoje ir kitose valstybėse, specialūs reikalavimai keliami šiam subjektui; lizingo gavėjo samprata Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse ir kitų valstybių norminiuose teisės aktuose, lizingo gavėjo ir vartotojo atskyrimo problema, kaip viena aktualiausių problemų, susijusių su lizingo (finansinės nuomos) teisiniais santykiais Lietuvoje; pardavėjo, kaip lizingo teisinių santykių dalyvio, ryšys su lizingo davėju ir lizingo gavėju, atsakomybės pasiskirstymo klausimai tarp lizingo sutarties subjektų ir pardavėjo. Nagrinėjamas lizingo (finansinės nuomos) sutarties objekto reglamentavimas Lietuvos, kitų valstybių ir tarptautiniuose teisės aktuose, ribojimai žemei ir gamtos ištekliams būti sutarties objektu, tokių ribojimų tikslingumas. Magistro baigiamajame darbe apžvelgiamas lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių turinys, išskiriamos ir atskirai analizuojamos pagrindinės lizingo (finansinės nuomos) teisinių santykių subjektų teisės ir pareigos atsirandančios tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo lizingo (finansinės nuomos) sutarties pagrindu, lizingo davėjo ir gavėjo teisių ir pareigų apimtis priklausomai nuo prisiimamos atsakomybės pagal turinį, pardavėjo teisės ir pareigos, susijusios su pirkimo-pardavimo sutartimi, kuri yra glaudžiai susijusi su lizingo (finansinės nuomos) sutartimi. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, rekomenduojama koreguoti teisės aktus, reglamentuojančius lizingą (finansinę nuomą).

SUMMARY

The main purpose of the master thesis is to analyse conception of leasing (financial lease), main elements, problems or legal regulation of leasing in Lithuania, also to highlight the merits and demerits of regulation in comparison with the legal basis of other countries and international documents, as well as to detect gaps in legal regulation. The historic development of leasing is briefly reviewed in the master thesis, the two main types of leasing – financial and operational leasing – are also briefly analysed. Furthermore the conception of leasing (financial lease) in Lithuania is analysed and compared with the conception introduced by European Federation of Leasing Company Associations (*Leaseurope*) and conception established in international law acts (1988 Ottawa Convention on International Financial Leasing). The substantial features of leasing (financial lease) agreement are distinguished. The legal nature of leasing (financial lease) is also examined in the thesis as well as resemblance to lease, sale-purchase, crediting, loan legal relationships, the main theories are distinguished in the thesis as well as attention paid to the law specialists who favour the theory that leasing (financial lease) is derived from lease and sale-purchase legal relations. In the master thesis attention is drawn to the problem – on the basis of which criterions it is possible to distinguish abovementioned similar legal institutes from leasing (financial lease). The master thesis also provides analysis of leasing (financial lease) legal relationship. The conception of lessor as a special party in Lithuania and other countries is thoroughly analysed as well as special requirements applicable to the lessor. Also the conception of lessee established by the Civil Code of the Republic of Lithuania and legal acts of other countries is analysed as well as problem of differentiation of the lessee from the consumer as one of the actual existing problems. The seller as a party to the relation arising from leasing (financial lease) agreement is also observed as well as seller's relation with the lessor and lessee, repartition of liability between the seller and the lessor and the lessee. The Lithuanian and international regulation applicable to the object of the leasing (financial lease) agreement is examined as well as established restrictions on land and natural resources to be object of the leasing and the expediency of such restrictions. The content of the leasing (financial lease) legal relationship is observed in the master thesis, the rights and obligations, arising between the lessor and the lessee on the ground of leasing (financial lease), of the parties to the leasing relationship are examined as well as scope of the rights and obligations of the lessor and the lessee depending on the assumed responsibility under the agreement. Conclusions and suggestions are presented at the end of the thesis; it is proposed to amend certain legal acts regulating leasing (financial lease).

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864 // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74.
2. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas, patvirtintas 2002 m. rugsėjo 10 d., Nr. IX-1068, Valstybės žinios 2002, Nr. 91-3891.
3. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčių įstatymas, patvirtintas 2002 m. liepos 2 d. Nr. IX – 1007 // Valstybės žinios 2002, Nr. 73-3085.
4. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas, patvirtintas 2001 m. gruodžio 20 d. Nr. IX-675 // Valstybės žinios. 2001, NR. 110-3992.
5. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčių įstatymas, patvirtintas 2002 m. kovo 5 d., Nr. IX-751, 2002, Valstybės žinios. Nr. 35-1271.
6. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymas, patvirtintas 1994 m. lapkričio 10 d. Nr. I-657 // Valstybės žinios 1994, Nr. 94-1833.
7. Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации, принят ГД ФС РФ 21.10.1994 года, N 51-ФЗ).
8. Rusijos Federalinis lizingo įstatymas (Федеральный закон о лизинге, принят ГД ФС РФ 9 октября 1998 года, N 164-ФЗ).
9. Tarptautiniai apskaitos standartai (International Accounting Standards 17) parengti Tarptautinių apskaitos standartų komiteto 1982 m., patvirtinti Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymu Nr. 144 patvirtintoje Išsinuomoto ir išnuomoto turto finansinės apskaitos tvarkoje, 2000 m. birželio 5 d..
10. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 1988) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/main.htm>; prisijungimo laikas 2006-11-20.
11. 20 – asis verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ patvirtintas Viešosios įstaigos Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos 2003 m. gruodžio mėn. 18 d. Nutarimu Nr. 1.

Teismų praktika

1. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo nutartis civilinėje byloje UAB “VB lizingas” prieš Rimanto Bagvilo komercinę-gamybinę , Nr. 3K-7-440/2001, 2001 m. birželio 21 d. įmonę, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=12032 // prisijungimo laikas 2006-12-05

2. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo nutartis civilinėje byloje UAB „VB Lizingas“ prieš A.Stankovskos stomatologinę įmonę „Dentesta“ Nr.3K-3-123/2004, 2004 m. vasario 18 d., http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=24063 // prisijungimo laikas 2006-12-05
3. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo nutartis civilinėje byloje UAB „SEB VB lizingas“ prieš UAB „Integrita“ Nr. 3K-3-422/2005, 2005 m. rugsėjo 26 d. http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28719 // prisijungimo laikas 2006-12-05;
4. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo nutartis civilinėje byloje UAB „A. J. Šokoladas“ prieš UAB „Dzūkija“ Nr. 3K-3-578/2006, 2006 m. spalio 26 d. <http://www.lat.lt/getdocument.aspx?id=8d38b22d-33ba-43ab-b881-312accf3f94c> // prisijungimo laikas 2006-12-05

Mokslinė literatūra

1. Alastair D. Lease and Finance Evaluation. Applications for Successful Financing Alternatives. London: Euromoney, 1996.
2. Black J. Oxford dictionary of economics. New York: Oxford university press, 1997.
3. Civilinė teisė: prievolių teisė // Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2006.
4. Clark T. Leasing Finance. London: Euromoney Books, 1990.
5. Collett N., Schnell C. Corporate Credit Analysis. – London: Euromoney books, 1996.
6. Dainauskienė I. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. - Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1996.
7. Danys A., Milašauskas T. Lizingas, Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas. 2000.
8. Mesnooh C.J. Law and Business in France: a Guide to French Commercial and Corporate Law. Boston, M Nijhoff, 1994.
9. Stanislovaitis R. Komerčinė teisė. 2-asis patais. ir papild. leid. - Vilnius : Eugrimas, 2005.
10. Stauder B. Le contract de „Finance – Equipment – Leasing“. Ženeva, 1970.
11. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia. 2000.
12. Valstybės ir teisės teorija : mokymo priemonė. atsak. redaktorius Vansevičius S. Vilnius: Mintis, 1989.
13. Vitkevičius P. Civilinė teisė : vadovėlis. Kaunas: Vija, 1997.
14. Балтус П., Майджер Б. Школа европейского лизинга. Москва, 1997.
15. Белоус А.П. Лизинг: мировая практика, значение для России. Москва. 2000.

16. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. Москва: Статут, 2000.
17. Гавальда К., Стуфлес Ж. Банковское право: учреждения - счета - операции- услуги. Москва: Финстатинформ, 1996.
18. Газман В. Д. Лизинг: теория, практика, комментарии. Москва: Фонд "Правовая культура", 1997.
19. Гражданское право : учебник для студентов по специальностям "Правоведение" и "Экономическое право" высших учебных заведений : 2 част / под общей редакцией В.Ф. Чигира // Минск : Амалфея, 2002.
20. Гражданское право Том II. ред. Е. А. Суханов, Москва: БЕК, 2003.
21. Гражданское право России : учебник редактор З.И. Цыбуленко; Москва: Юристъ, 2000.
22. Кабатова Е. В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация. Москва: Наука, 1991. (Юрид.науки/АН СССР.Ин-т государства и права).
23. Кабатова Е. В. Лизинг: правовое регулирование, практика. Москва: Инфра, 1998.
24. Романец Ю. В. Система договоров в гражданском праве России. Москва: Юрист, 2001.
25. Симонова М. Н. Аренда, лизинг и прокат. Москва: Статус-Кво97, 2001.
26. Смирнов А. Л., Лизинговые операции. Москва: Консалтбанкир, 1995.
27. Талье И. К., Абашина А. М., Бражникова Л. Н., Леонтьева Е. В. Аренда и лизинг: Определение. Общ. понятие. Бух.учет и оформление. Москва: Филинь, 1997.

Straipsniai ir publikacijos

1. Bartusevičienė K. Sandoris vienas – mokesčiai skirtingi // Apskaitos ir mokesčių apžvalga. 2003. Nr. 10.
2. Leasing Lessons of Experience Conference-room paper prepared within the framework of the Regional Advisory Services Programme of the Coordinating Unit for Operational Activities of the UN/ECE for the Project Group on "FINANCIAL POLICIES FOR STRENGTHENING SMEs THROUGH MICROCREDIT AND CREDIT GUARANTEE SCHEMES" of the Southeast European Cooperative Initiative (SECI), Geneva, September 1997; <http://www.unece.org/indust/sme/proba.htm> // prisijungimo laikas 2006-12-02.
3. Lisauskas G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39).
4. Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26).

5. Lizingas turi didelę ateitį / Mokesčių žinios. 1998, Nr. 35.
6. Mayer David G. True Leases Under Attack: Lessors Face Persistent Challenges To True Lease Transaction // Journal of equipment lease financing . Fall 2005. Vol 23/No. 3 Part B.
7. Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44).
8. R. Juodka Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia, 2000 Nr. 4-5.
9. Šareikienė G., Lizingo, nuomos ir panaudos pripažinimo pagal 20 – ojo VAS ir Pelno mokesčio įstatymo nuostatas skirtumai // Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, 2005 Nr. 45 (381).

Elektroninės nuorodos

1. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987L0102:EN:HTML> prisijungimo laikas 2006-12-04.
2. <http://india-financing.com/usa.htm>; // prisijungimo laikas 2006-11-24.
3. <http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/20%20skyrius.pdf> prisijungimo laikas 2006-11-28.
4. http://www.deutsche-leasing.de/leasing_law.html //prisijungimo laikas 2006-12-03.
5. http://www.inglease.be/lea_2_0_cad_e.htm // prisijungimo laikas: 2006-12-03.
6. <http://www.kpmg.be/index.thtml/en/services/Tax/Leasing/definitions/Legal/index.html> //prisijungimo laikas 2006-12-04.
7. <http://www.lease.lt/> prisijungimo laikas: 2006-12-01.
8. <http://www.leaseurope.org/> // prisijungimo laikas 2006-11-24.
9. http://www.leaseurope.org/pages/Leasing/Legal_Aspects/Leasing_Legal.asp // prisijungimo laikas 2006-11-26.
10. http://www.leaseurope.org/pages/Leasing/What_is_leasing/Leasing_What.asp // prisijungimo laikas 2006-11-24.